

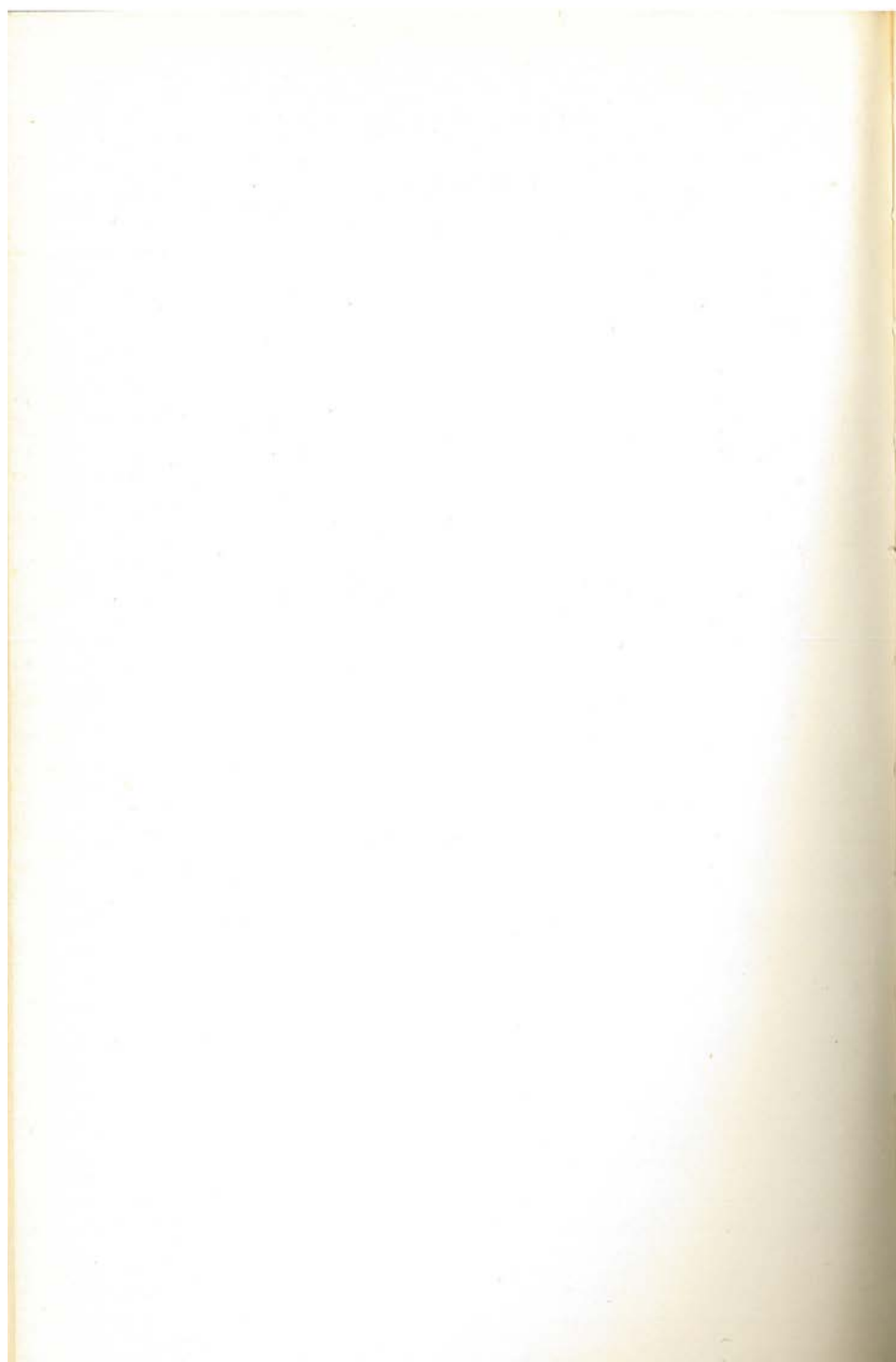
TŘI HRY

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mostly illegible due to fading and bleed-through.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mostly illegible due to fading and bleed-through.

NEMOCNICE

Vánoční hra

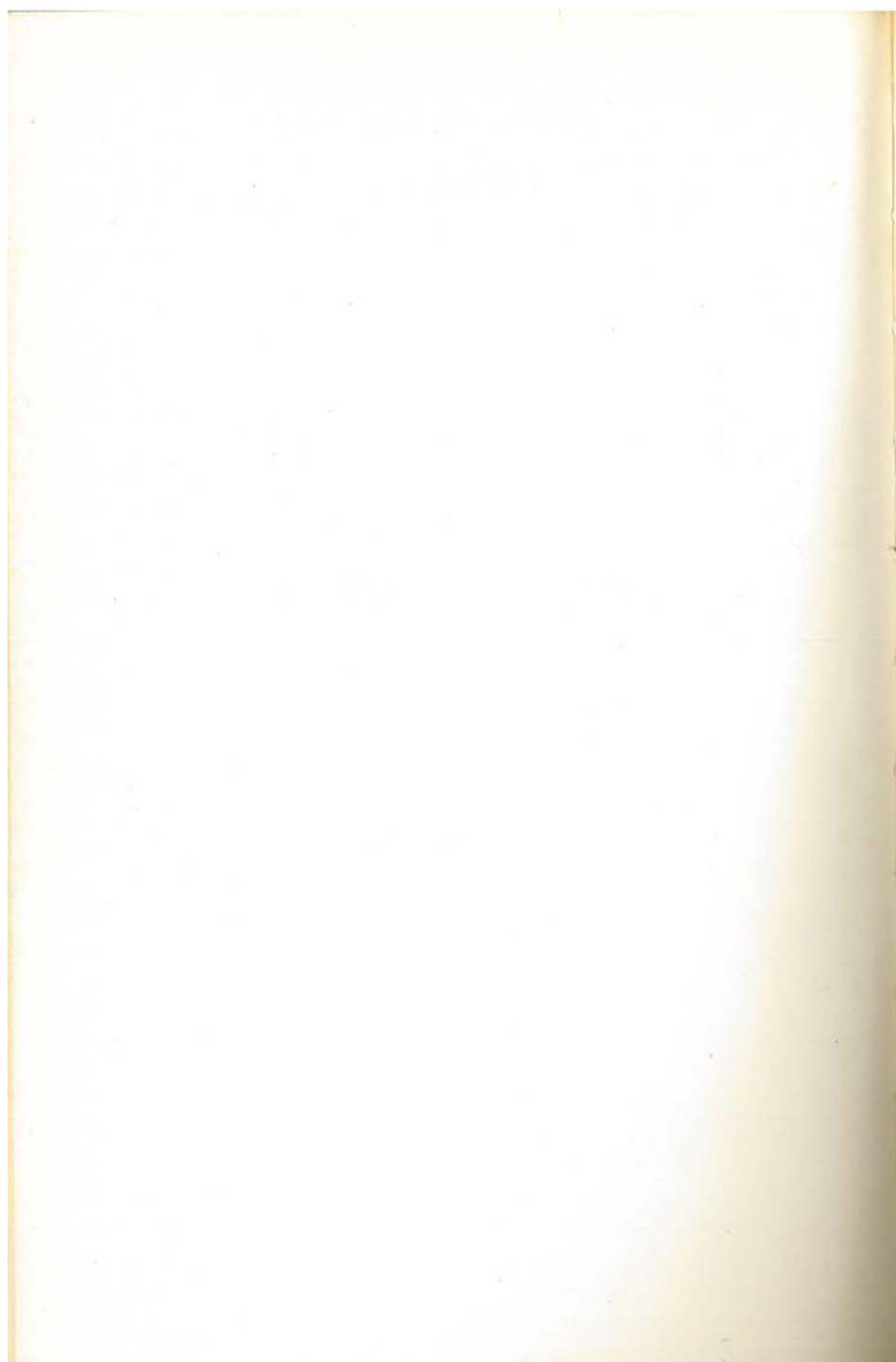

OSOBY

SYFILITIK } 1.
SOUCHOTINÁŘ } 2.
RANĚNÝ } 3. nemocný
MATKA SOUCHOTINÁŘE
MILENKA SYFILITIKOVA
DÍTĚ
LĚKAŘ
OŠETŘOVATELKA

Místo: nemocniční pokoj o třech postelích.

Čas: na Štědrý den, když se stmívá.

TŘETÍ NEMOCNÝ *raněný leží nepohnutě s ovázanou hlavou v koutě pokoje.*

DRUHÝ *upravuje na stolku u okna malý stromek. Oblečen je v bílém nemocničním šatě.*

PRVNÍ *leží naznak na své posteli a počítá černé čtverce, vyplňující malbu stropu: 61, 62, 63, 64, 65... 66... 67... a 68.* 5
Ah!

DRUHÝ: Co je ti?

PRVNÍ: Zase 68!

DRUHÝ: Čeho, prosím tě? 10

PRVNÍ: 68 čtverců. 68 černých čtverečků na malbě stropu. To už je konec.

DRUHÝ: Jaký konec?

PRVNÍ: Kdyby jich bylo tak někdy 67 nebo 69! Nebo vůbec něco jiného. Kdyby rostly a umíraly jako vše, 15
co se mění. Už je počítám přes půl roku. A vždycky přijdu ke stejnému číslu. Život uzamčený mezi 68 čtverečků na zdi! Ty, — poslouchej, — byl by to zázrak, kdybych napočítal něco jiného než 68?

DRUHÝ: *Ve škole nás učili, že už se zázraky nedějí.* 20

PRVNÍ: To, co je nezvratná jistota, — to stojí a nehýbe se. — Co stojí a nehýbe se, to není život. A přece si myslím, že by se to dalo změnit náramně snadno.

DRUHÝ: Hloupost je počítat pořád, co visí nad hlavou. *Vysířihuje barevný papír.* Kdybych měl zlatý papír, — 25
tak bych udělal hvězdu. Na vršku vánočního stromku by se pěkně vyjímal. Mohlo by se říci: Sláva našeho stromku hvězd se dotýká. Dali nám tuze nepatrný stromek.

PRVNÍ: Možná, že ty čtverečky ani nejsou na stropě. 30
Možná, že sedí v mé hlavě. 68, 68, pořád 68. — Když je člověk těžce nemocen, musí pořád ležet na tomtéž místě. Věci stoupnou si kolem něho a zůstávají neměnné, nehnuté a čekají jako kočky. Kdybych byl

- zdráv, tak bych schválně přešel sem do tohoto pokoje a ani jednou bych se na strop nepodíval. Strope, — vlez mi na záda i s 68 černými čtverečky. Ale tak jsem tady docela přibitý...
- 5 DRUHÝ: Všiml jsi si té dámy od Armády spásy? Té, — co nám přinesla stromek, papíry a bonbony? Podávala mi je jen přes práh a koukala na mě celá ustrašená. Byla směšná. Copak jí dozorce o nás vykládal?
- PRVNÍ: Moc dobrého jistě ne.
- 10 DRUHÝ: Proto k nám nikdo nepřijde. Tamhle k těm do bílého pavilonu chodí každý den celé procesí.
- PRVNÍ: V bílém pavilonu jsou jen hosté. Zdrží se čtrnáct dní — tři neděle a odejdou. Vsadil bych se, že žádný z nich ani neměl kdy spočítat si malbu na stropě.
- 15 DRUHÝ: To víš, že ne. Ti mají dokonce radost, že si pár dní poleží. *Směje se.*
- PRVNÍ: Tam, — v bílém paviloně, — tam se dobře leží. Z oken je vidět rovnou do ulice a k nemocničním vratům je odtamtud jen kousek. Copak ti říkala ta dáma?
- 20 DRUHÝ: Šťastné vánoce, křesťané!
- PRVNÍ: Šťastné vánoce? Počkej — venku se to říká nějak jinak. Je to trochu delší.
- DRUHÝ: Říkává se: Šťastné a veselé vánoce... *Kašle.*
- 25 PRVNÍ: Ano, — tak. Proč nám neřekla veselé?
- DRUHÝ: Asi zapomněla, — byla celá udivená, — podala mi stromek a rychle odešla. Hrome, — proč mi jen nedala zlatý papír? Mohl jsem udělat hvězdu a řetězy.
- 30 PRVNÍ: To víš, — lepší nechala těm v bílém paviloně. Než se dojde přes nemocnici k nám, — to už se všechno poztrácí. A potom: v bílém paviloně jsou pěknější nemocní než tu v izolaci.
- DRUHÝ: Mám tři svíčky, tři jablka, dvacet bonbonů a samé červené papíry.
- 35 PRVNÍ: Tak udělej hvězdu a řetězy z červeného papíru!
- DRUHÝ: Z červeného papíru se hvězdy ještě nikdy nedělaly. Myslíš, že se to hodí?

PRVNÍ: Můžeme dělat jen z toho, co máme. I hvězdy a
 Štědrý den můžeme dělat jen z toho, co máme.

RANĚNÝ *bolestně sebou šubne*: Krev, krev! Ach, — to bolí!

DRUHÝ: Slyšíš ho, — už zas.

PRVNÍ: Má prostřelenou hlavu. 5

DRUHÝ: Dali ho k nám jen proto, že brzy pojede. Jinak
 by ho dali do chirurgického oddělení. On je čistý ne-
 mocný. Ale už se od nás nenakazí.

PRVNÍ: Sestra Marta říkala, že zabil dva strážníky.

DRUHÝ: Slyšel jsem. 10

PRVNÍ: Je to tedy trojnásobný vrah.

DRUHÝ: Strážníky zabil při pronásledování.

PRVNÍ: Ale tu ženskou zabil kvůli penězům přece!

DRUHÝ: Kdo ví? Nikdo neví, co je mezi lidmi. Dábel se
 nedá poznat. Pro nás je to ostatně jedno. Lékař říkal, 15
 že se nedočká zítřka. Před soud už nepůjde.

PRVNÍ: Chtěl bych vidět aspoň, jak vypadá. Zdá se, že
 je mladý.

DRUHÝ: To by byla daleká cesta. Nejdříve obvazky, pro
 něž není vidět, potom rány, pro něž není také vidět, 20
 a teprve na konci je člověk. Na mě už, myslím, také
 není vidět.

PRVNÍ: Dej pozor, ať se nestříhneš do prstu. Je už šero.
 Ale já na tebe vidím.

DRUHÝ: Doktor mi říkal, že na jaře se mi polepší. 25

PRVNÍ: Doktoři zpívají pořád o jaře, ale nejsou to ptáci.

DRUHÝ: Vždyť já bych se mohl docela dobře pozdravit.
 Dnes na příklad je mi ku podivu dobře, — tak zvláště
 dobře, — tak slavnostně...

PRVNÍ: Na plících ti nebolí? 30

DRUHÝ: Ne. Dnes ne. Nemoc nejvíc bolí ten den, kdy
 přijde. Když jsem byl chycen na plíce a doktor mi
 řekl, že mám tuberkulosu, tak to bolelo nejvíc. Když
 mě odvezli sem, byl jsem první v tomto pokoji. První
 a sám. Ty jsi přišel až čtrnáct dní za mnou. Už mi 35
 bylo lépe. Pro víc lidí je i stejné neštěstí menší.

PRVNÍ: Mě dnes bolí všechno dvojnásob. Kdyby to aspoň

byla bolest, jakou má tamten, — bolest z čisté rány.
Ale toto je uhnívání.

DRUHÝ: Provalily se ti nádory?

PRVNÍ: Ne. Jsou tak měkké, jako by se byly provalily
5 dovnitř těla.

DRUHÝ: Nebuď smutný! Hle, — já jsem se tomu už od-
naučil. Přijímám věci tak, jak přicházejí. Ostatní by
bylo marné. Nemocní mají právo věřit v uzdravení.
Všichni na ně věří, ale ne všichni to říkají.

10 PRVNÍ: Mám syfilis. Co mám říkat?

DRUHÝ: Že je dnes Štědrý den.

PRVNÍ: Pro nás by Pánbůh musel vybírat dlouho dary.

DRUHÝ: Pro nás je téměř všechno darem, protože jsme
velmi nešťastní.

15 PRVNÍ: Onemocněli jsme tak, jako ostatní zůstali zdraví.
Hleď, i já! Dělal jsem totéž, co dělají tisíce mladých
lidí. Chodil jsem v sobotu do hospod a barů, v neděli
do kostela a do polí. Dělal jsem vše, co jsem chtěl
20 dělat. Miloval jsem děvčata, a mnoho děvčat! Byl
jsem tak silný, že každý smutek jsem mohl zabít pat-
nácti korunami, koupiv si za ně kořalku nebo děvče.
Měl jsem svou náladu v hrsti. To bylo vše. I milou
jsem měl. Takovou, o které jsem si říkal: Až se vy-
bouřím, děvčátko, tak přijdu k tobě jako po koupeli.
25 Byla čistounká jako svatý obrázek. Nikdy jsem se jí
nedotkl. Trochu jsem se jí bál. Mnoho dívek neví,
z čeho se skládá život mladých mužů. Ona to jistě
také nevěděla. Chystal jsem se jí to někdy všechno
30 povědět. Věděl jsem, že to se mě spadne jako kámen
do vody. Možná, že by plakala, ale jistě by odpustila.
Byla by dojata mojí zpovědí a láskou. Slíbil bych jí
vše, co by chtěla. Nevím, zda bych vždy slovo plnil, —
člověk přece vždy za sebe nemůže, — ale ona by mi
odpustila. Věděla by, že je to jenom tak do větru, —
35 protože jsem jí měl rád. Ale nakazil jsem se. Přišlo
to znenadání. Nechtěl jsem uvěřiti. Nevím ani, od
koho jsem to dostal. Proklínal jsem, plakal jsem a

modlil jsem se. Dělal jsem vše, co dělá člověk v podobném případě. Teď tu ale ležím a už nedělám nic, mimo toho, že počítám prokleté čtverečky na stropě. Mám vředy na tváři a od břicha hniji. Žádná by se mnou nespala a já každé noci musím na některou 5
myslet a to hrozně bolí. Víš, co je to žena?

DRUHÝ: Já jsem měl docela obyčejný život. V žádném kino by ho nehráli. Ani jsem nikoho nemiloval. Ale kdybych nebyl onemocněl, tak bych se byl oženil. Některá by si mě přece jen vzala. Dospělý člověk se má oženit. Je jistější. Najde večer vždy něco, co by dělal. Může si třeba hrát s dětmi.

RANĚNÝ *zvedne se namáhavě na posteli. Blouzní v horečce:*
Kde jsem?

DRUHÝ: Už se probouzí. 15

RANĚNÝ: Rozsvěťte!

PRVNÍ: Nic byste neviděl.

RANĚNÝ: Rozsvěťte, rozsvěťte!

DRUHÝ: Říkám vám, že byste nic neviděl. Máte obvazek přes celou hlavu. 20

RANĚNÝ: Lžete... vy mi chcete něco udělat! *Chvěje se.*

DRUHÝ: Nic vám neudělám. Přípravuji vánoční stromek. Hned budu hotov. Ještě přidělám tři svíčky.

RANĚNÝ *křičí.*

DRUHÝ *jde k němu:* Lehněte si tiše! Jste v nemocnici. Zde musí každý být potichu, aby bylo každý krok slyšet. 25

RANĚNÝ: A kdo jste vy?

DRUHÝ: Já jsem souchotinář.

RANĚNÝ: A kdo je tu ještě?

DRUHÝ: Ještě jeden nemocný. 30

RANĚNÝ: A všichni jste ve tmě?

DRUHÝ: Jsme v šeru; venku už se stmívá.

RANĚNÝ: Nic mi neuděláte?

DRUHÝ: Co bychom vám ještě mohli udělat? Jsme sami nešťastní. 35

RANĚNÝ: Mám velkou hlavu. Chytněte, jakou mám hlavu! Neudržíte ji v rukou. Pozor, pozor! Tady jsou dvě

- brány. Jezdí v nich tramvaje a autotaxi. Vy ji ne-
udržíte v rukou. Spadne a všechno rozbije.
- DRUHÝ: Jste poraněn na hlavě. To vás strážníci tak zří-
dili?
- 5 RANĚNÝ: Já mám velikou díru v hlavě. Já mám velikou
hlavu. Až spadne...
- PRVNÍ NEMOCNÝ: Vy jste zastřelil oba strážníky?
- RANĚNÝ: Kdo se to ptá?
- DRUHÝ: To je ten druhý nemocný. Nebojte se!
- 10 RANĚNÝ: Já vám nevěřím. Rozsvěťte, rozsvěťte!
- PRVNÍ: Mohl bych vám podati ruku plnou vředů, abyste
uvěřil.
- DRUHÝ: Máte horečku a zlé vidiny. Každý, kdo sem při-
jde, je má. Pak si ale zvykne. Vy jste zastřelil oba
15 strážníky?
- RANĚNÝ: Nevím. Strílel jsem za tím, co bylo za mnou.
Dejte mi vody!
- DRUHÝ: Tu máte.
- RANĚNÝ: Kam mně to strkáte? Vždyť to nejsou ústa, —
20 to je rána otevřená. Panebože, ta voda hoří. Ale...
nechci, — to já jenom tak. *Pokorně*: Odpusťte mi, lidé,
tento den je velmi nešťasten. Zabil jsem člověka.
- DRUHÝ: Dnes je Štědrý den. Teď už asi se rozsvěcují
svíčky na stromecích v celém městě. Večere, stro-
25 mek, dary a děti. Bílé ubrusy, med a ořechy. Mír,
radost, teplo. Rodina.
- RANĚNÝ *křičí*: Zabil jsem člověka! Zabil jsem...
- PRVNÍ: Hled'te, už zase je bez sebe!
- DRUHÝ: Je mu tak lépe. — Teď rozsvítím a lehnu si také.
30 Mám tři svíčky, — vydrží na čtvrt hodiny. Lehneme
si a budeme usínat. Usneme dřív, než svíčky dohoří.
Rozžihá stromek. — Tak — první svíčka, — druhá —
a třetí. Za každého z nás jedna. Teď vlez do postele.
Uléhá. Vidíš, jak je to krásné, — tak krásné, jako by
35 pod stromkem bylo plno dárků.
- PRVNÍ: Víš, co bych si přál?
- DRUHÝ: Vím.

PRVNÍ: Já také.
 DRUHÝ: Polož si ruce na podušku a zavři oči. Co vidíš?
 PRVNÍ: Vidím červenou hvězdu v bílých rukou.
 DRUHÝ: Vidím světla v červených řetězích.
 PRVNÍ: Náš stromek svítí do daleka. 5
 DRUHÝ: Nemocnice je až na konci města. Náš stromek
 svítí nejdál ze všech.
 PRVNÍ: Máme jenom tři svíčky.
 DRUHÝ: A svítí až do nebe.
 PRVNÍ: Půjde-li někdo silnicí za městem, bude myslet, 10
 že jsou tu malé děti.
 DRUHÝ: Půjde-li někdo kolem, — třeba přijde k nám.
 Dali bychom mu jablka a cukroví.
 PRVNÍ: Smiřuji se se svými bolestmi.
 DRUHÝ: Usmíření je požehnání. 15
 PRVNÍ: Je mi, jako bych se měl narodit.
 DRUHÝ: Je mi jako v lůně mateřském.
 PRVNÍ: Kdyby tak někdo přišel...
 DRUHÝ: ... a řekl...
 PRVNÍ: Sláva Bohu na výsostech a pokoj lidem dobré vůle! 20
 DRUHÝ: Co dělají lidé, které jsme milovali?
 PRVNÍ: Možná, že jdou.
 DRUHÝ: S radostnými novinami.
 PRVNÍ: Slyšíš?
 DRUHÝ: Slyším. 25
 PRVNÍ: Docela u srdce?
 DRUHÝ: Docela u srdce.
 PRVNÍ: Strásají sních.
 DRUHÝ: Jdou pro nás pro všechny. Už neumřeme.

Vstoupí Matka, Milá a Chlapec. Zář zvenčí. Nemocní posadí 30
se na svých postelích a odhodí polštáře.
 MATKA k souchoťináři: Synu,
 přicházíme jako tři králové za hvězdou, která se nám
 zjevila,
 aby nás dovedla na místa, kde z utrpení se narodil
 člověk.

Neboť dnes je den
štedrý na lásku a mír a štěstí.
Pokojné věci vítězí,
každý může navštívit, koho miluje,
5 přinést mu dary
a políbit jej doprostřed čela.
Nešťastné poslal Bůh na svět,
aby za něho byli ukřižováni
a vzkříšení na věky.
10 Tuberkulosa, teploměry, horečky a studené obkladky
jsou předměty ohraničené prostorem a časem,
ale člověk a láska
je kruh, rodící se sám ze sebe.
Přišla jsem pro tebe,
15 abych tě vyvedla cudnýma rukama
z vězení těchto mrtvých věcí.
Zítra je svátek,
ty sestoupíš s kříže rovnou do ulic, kde hrají kapely
a rozdávají se květiny,
20 a půjdeš,
v nových šatech, se sněženkou na prsou,
podivuje se všemu dvanáctiletýma očima,
kázat ptákům, stromům a lidem,
že život nikdy neumírá. *Přistoupí k němu.*
DRUHÝ: Maminko,
25 ve vašich rukou mění se smrtelné lože v kolébku.
Řekněte mi, kdo tolik zázraku dovedl v ně vložit
a nezmizel?
MATKA: Jmenoval se Život, nebo Bůh, nebo Láska,
jmenoval se jmény celého světa,
30 aby se v nich ukryl.
Nechce se dáti vzít do rukou ani do úst,
probíhá vším, ale v ničem se nezastavuje.

Matka usedá na pelest se synem.

MILÁ k člověku, který onemocněl na syfilis:

Můj milý,
slyšela jsem hned, jak jsi mě zavolal,
a pochopila, že je hodina, kdy ti musím být nablízku.
Proto, když jsem běžela k tobě zavátou stezkou,
srdce jak červený pták mě předletovalo. 5
Vím, že se připravuješ na dalekou cestu,
abys mi řekl: Mám tě rád — chceš býti mojí? —
— ale nemusíš, — nemusíš, —
dnes je den, kdy slova jsou průhledná kostelní okna,
nevyslovují se, ale přijímají jako hostie, 10
— nemusíš, — nemusíš, —
já je slyším ze všech věcí tvého utrpení
a ty vidíš moji odpověď na mých očích, ústech
a nadrech.

Ve městě dnes kavárny, bary a hostince
na smrt zavřely své zašlé oči, 15
zář červeného krbu pokojné rodiny
chodí po všech domech a rozpráví s lidmi.
Přišla jsem pro tebe,
protože už déle nemohu čekat;
můj pokoj, 20
zrcadlo, vázičky s umělými květinami
a postel
jsou dosti velké, aby mohly pojati naši lásku
a sevřít ji v sobě jako kámen v prstenu,
by byla čistá a jasná 25
jako dítě.

PRVNÍ NEMOCNÝ: Moje milá,
klekám si u tebe a pláči,
protože mě miluješ,
člověka rozežraného vředy a rtuťovými injekcemi, 30
člověka ztraceného mezi stropem a podlahou.
Bílá boží muko, na rozcestí v poli,
ty jsi svolila, abych se k tobě pomodlil
nad ranečkem svého zkrvaveného života.
Ale jak se tě mám dotknout 35
já,

jemuž pohlaví uhnulo, jako zkažené ovoce na usečeném
stromě,

já,

jehož oči bojí se nesmírnosti tvé lásky?

5 MILA: Láska je na to, aby vedla,
a čas je plamen očistný;
než dojdeš ke mně,
ztratíš vše, co na tebe naložily tyto dny, měsíce
a roky,

10 přijdeš nahý ve své podstatě, —
tak jako kráčíš věčností, —
jako vánoční stromek,
který rok co rok je ověšován novým životem.

Usednou spolu.

DÍTE *k raněnému*: Pane se zavázanou hlavou,
15 vy se podobáte jednomu mému vojáčkovi,
kterému kdysi stoupl tatínek na hlavu.
Od té doby už nemohl bojovat s ostatními vojáčky
a byl z toho velmi nešťasten.
Měl jsem ho rád,
protože sám jsem tuze nešťasten.
20 Nikdo na celém světě si se mnou nechce hrát.
Tak dnes, na Štědrý večer,
dostal jsem mnoho překrásných hraček
(tatínek říkal, že to stálo kupu peněz),
ale nikdo si se mnou nehraje.
25 Zanechávají mě samotného v koutě na koberci,
popíjejíce u stolu víno a hovoříce o věcech, kterým
nerozumím.

Tak jsem si přišel pro vás,
abych nebyl samojediný u nás v domě;
zatroubíme si na trumpetu, vystavíme betlém, nebo
červenobílou stavebnici,
30 nebo budem si číst v pohádkové knize »O červené
Karkulce«,
nebo necháme všechny ty věci stranou

a budeme se honit z pokoje do pokoje.
 RANĚNÝ: Chlapečku, ale já jsem vrah,
 zabil jsem člověka,
 vlastníma rukama,
 pro zlaté peníze. 5
 Vidiš, — mám ruce ještě celé krvavé.
 Ale možná, že je to také moje krev.
 Jak by jsi se mnou mohl si hrát,
 když bych ti naháněl strach
 svým neštěstím, 10
 svýma rukama a očima,
 které se proklely navzájem?
 DÍTĚ: Nemějte strachu, že se bojím,
 vy nejste bubák — vy jste docela člověk
 a vaše hlava, omotaná bílými povijany, 15
 vypadá jako dětátko v plénkách,
 ještě menší než já,
 s kterým bych si teprve mohl hrát
 a nepotřeboval se doprošovat dospělých lidí,
 kteří beztoho mají jen zlé věci na starosti! 20
 RANĚNÝ *tleská rukama jako dítě:*
 Tak dobře. Půjdem!
 A máš doma loutkové divadlo nebo vláček, který
 jezdí na kolejích?
 S tím já si tuze rád hraji, —
 anebo harmoniku, která hraje nahoře i dole? 25
 Tak pojďme honem, ať nezmeškáme,
 cestou si vymyslím nové hračky.
 Uděláme si princeznu z cívky, krále ze špalíčku od
 kamen
 a trpaslíky z bezové duše.
 To bude veselé. 30
 To bude pěkné . . .

*Mezi řeči odcházejí, vedouce se za ruce. Za nimi odejdou
 ostatní. Svíčky vánočního stromku zhasnou. Tma.
 Po chvíli vejde lékař a ošetřovatelka.*

LÉKAŘ: Rozsvěťte, sestro, prosím vás!

SESTRA rozsvítí; ostré elektrické světlo shora.

LÉKAŘ skláněje se nad prázdnými postelemi: Hledte, —
zemřeli. Rázem, jako by byli bratři. Stalo se to dřív,
5 než jsem čekal. Pamatujte si to, sestro! Číslo 113, 114
a 115. Souchotinář, syfilitik a vrah.

OŠETROVATELKA pohlížeje na prázdné postele: Jak jsou
oškliví ti mrtví!

Konec.

10

V Prostějově 1920

H R O B

Svému otci

OSOBY

LÉKAŘ
EVA, jeho žena
HROBNÍK
SLEPEC
KNĚZ
POSEL
DESÁTNÍK
OŠETROVATELKA
STAŘEC
STAŘENA
ŽENA S DĚCKEM
MLADÍK
DÍVKA
CHLAPEC

Lid, vojsko, ranění, nakažení morem.

Místo: v obleženém městě.

Čas: za věčné války.

*»For Jesus sake, my friend forbear
to dig the dust enclosed here.
Blessed be the man, who spares these stones
and cursed be he, that moves my bones.«*

Nadpis na hrobce Shakespearově

»Trápí nás nejenom živí, ale i mrtví.«

Karel Marx: Předmluva ke »Kapitálu«

Vnitřek kostela, proměněný v lazaret. Ranění na slámě. Okna jsou vysoká a sloupy střelami zborceny. V pozadí hrobka s NÁPÍSEM. Uprostřed otevřená brána. Dunění děl za městem. Na kazatelně kněz. Pod ní hlouček vychrlých stařen, starců, dětí a raněných.

5

SCÉNA 1.

KNĚZ: Je to trest boží! Hřešili jste a z hříchů svých upletli jste na sebe metlu božího hněvu. Nebýti vaší zpupnosti, — nestál by nepřítel před branami města. Nebýti mamonu a obžerství, nebyla by vaše stavení v ssutinách. Nebýti vaší bezbožnosti, neplnili by vaši synové hradby a předhradí svými mrtvolami a neleželi by tu na místě božím plni ran, vředů a žízně, — podobni spíše hovadům než člověku.

LID: Bože, smiluj se!

15

KNĚZ: Ode dne, co zemřel vévoda, nebylo konce vašim nepravostem. Ustavili jste republiku a počali jste se střečkovati jako stádo bez biče pastýřova. Rouhavě jste mluvili při svých stolech, ve školách a na tribunách. Mnozí z vás chtěli přesaditi na tuto zemi ráj. Zde chtěli jste míti cíl svého života. Zapomněli jste na duši, která cílí jinam. Zapomněli jste, že celá tato země je jen průjezdem k pokojíku věčnosti. Co platno, byť bys celý svět získal, a na své duši škodu utrpěl. Bůh vás poslouchal dlouho a trpělivě. Konečně vzky-
pěl. A udeřil na vás.

25

LID: Pane, vyslyš nás!

KNĚZ: Bůh vyslyší jen spravedlivé. Což jste si nevšimli, jak zachránil ty, kteří mu z celého srdce sloužili? Povolať je k sobě dříve, než začal trestat hříšné. Dal jim odejít z této Sodomy jako Lotovi a jeho rodině. Pa-

30

matujete se, jak v předvečer války zemřelo devět starších města? Mezi nimi sám vévoda, patron tohoto chrámu. Zatím co dlí v kůrech andělských, kámen jeho hrobky jest svědkem trestu, který Bůh vám uchystal. Ó, bojte se slov nad jeho rakví, bojte se jeho svatého hrobu, neb obtíženi trestem božím nejste hodni dotknouti se mohyly toho, jenž jest v milosti u Pána!

LID: Odpusť nám naše viny!

10 KNĚZ: Bůh je přísný a spravedlivý. Někteří bloudové mezi vámi chtěli svět spasit ohňostroji a radovánkami. Sami chtěli určovati si tíhu životů, sami chtěli vyrovnávati dobro a zlo. Domnívali se, že jsou s úkol Hospodinův. A čeho dosáhli? — V blescích a hromech ukázala se moc boží, zapálivši vám vaše hospody, schůze, řeči a programy — nafouklé otepi slámy.

15 V touze po lepším na tomto světě požírali jste jeden druhého a ďábel lovil mezi vámi. Chtěli jste svět srovnati, — a hle, — jak vás Bůh urovnal. Bída je cesta k rovnosti. Teď jste si všichni rovni, protože jste jeden bědnější druhého.

20 STAREC: Běda nám!

KNĚZ: Teď naříkáš, starče, — proč nebyl jsi dříve moudřejší? Pravím tobě: hněv boží není dosud nasycen. K útrapám války přidružilo se utrpení nové.

25 Žízníte? Žízníte?

To Bůh повеlel, hříšníci, slunci, aby vás vypražilo do dřeni kostí, a slunce, poslušno jeho rozkazu, po šedesát dní plní věrně svůj úkol. Po celých šedesát dní nepršelo.

30 Co dáte svým umírajícím, aby nezemřeli s vyschlým srdcem?

Čím nakojíte, matky, pacholátka u mrtvých prsů?

ZENA S DĚCKEM: Bože můj!

35 KNĚZ: Aha, — teď znáš Boha, — ty, která jsi ho nikdy neznala. Teď se ho dovoláváš, ty, která jsi se miliskovávala na nárožích, ty, která jsi se smála kdysi mé

sutaně a mým bledým tvářím. Neznala jsi Boha v dostatku, — nezná tě on teď.

Vidíte, vy všichni, kteří jste se smáli mým výstrahám. Ach, jak nedočkavě jsem čekal v skrytu, zhanobený, na rozkaz boží. Jak jsem žíznil po něm, zatím co vy jste plnili svá těla až k prasknutí všemi rozkošemi života. Jak jsem trpěl tenkrát ve své samotě. Ó metlo boží, — konečně jsi tady, konečně jsi přišla!

Vše málo je ještě, — pravím vám. Nejhorší teprve přijde: 10

tisíce vás popadalo válkou, ale statisíce ještě popadají, a ž z v y p r a h l é z e m ě z v e d n e s e m o r!

Kdo ráj chce míti na zemi, — peklo stvoří!

LID: Běda nám, hříšným!

Dunění děl, — kněz sestoupí s kazatelny a odejde do sakristie. 15

SCÉNA 2.

SLEPÝ VOJÁK *s černým obvazkem na očích, který až dosud bezvládně ležel v koutě na slámě, namáhavě si sedá:*
Kde jsem? 20

STARĚC: Co zase vidí?

OŠETŘOVATELKA: Nevidí nic. Je slepý.

SLEPÝ VOJÁK: Nikdo mi neodpovídá. Kde jsem, povídám!

ZENA: V pekle. 25

STARĚC: V prokletí božím.

OŠETŘOVATELKA: V lazaretě.

SLEPEC *rozhlíží se, usmívá se:* To je dobře, — to je dobře.

ZENA: Chudák, dívá se, jako by viděl.

STARĚC: Bůh ví, co vidí! 30

SLEPEC: Proč jste všichni tak tiši? Řekněte mi, sestro Marto!

OŠETŘOVATELKA: Jedni jsou nemocni, — druzí ustrašení.

- SLEPEC: A kdo je ustrašil?
OŠETROVATELKA: Kněz mluvil s kazatelny. Řekl, že
jsme prokleti.
STAŘENA: Bůh nás trestá.
5 ŽENA S DĚCKEM: Žizníme.
RANĚNÝ *sténá*: Ó, moje noha! Nedotýkejte se mě!
SLEPEC: Kněz vás postrašil?
STAŘENA: Řekl, že Bůh sešle ještě mor. Bůh je hrozný.
SLEPEC: Viděl jsem Boha. Není hrůza. Je láska. Musí
10 vám pomoci. Říkal mi to.
STAŘENA: Že ti to říkal? Nemluvíš s cesty?
STAŘEC: Kněz je posvěcený — a tvrdil opak.
SLEPEC: Tvrdil-li opak, — lhal. Já jsem s Bohem mluvil.
STAŘEC *ironicky*: Kdepak, můj milý?
15 SLEPEC: Když mi kdosi prostřelil oči — a kdosi druhý
řekl, že budu na věky slepý, — zalomcovala mnou
strašlivá bolest. Položili mě na slámu a odešli, zane-
chavše mne tmě. Slyšel jsem vaše výkřiky, cítil jsem,
že kolem mne je hrůza, ale ve mně bylo dvakrát
20 strašněji, — neboť jsem byl sám. Neviděl jsem vás.
Tu jsem poznal, že neviděti bidu je větší utrpení než
viděti ji. Již již jsem myslel, že nepřemohu své bolesti
a že zemru. Propadal jsem se do hlubin a svět se
nade mnou zavíral.
25 Náhle se mi zazdalo, že jsem se kdesi zastavil. Ja-
kési světlo se udělalo mi před očima. Mdlé, — jako
v pokoji u nemocných. Stál jsem v jiné a divné kra-
jině. Jako u moře. Větry ze všech stran světa se tu
srážely a cítil jsem vůni soli.
30 Tu uslyšel jsem hlas, tak známý a laskavý, jako by
jej vyslovovala má matka a všechny ženy, které mne
kdy milovaly.
»Kdo jsi?« tázal jsem se.
»Jsem Ježíš Kristus!« odpověděl mi.
35 Rozjasnilo se mi ještě více. Jsem slepý a potřebuji
viděti, — proto ke mně Kristus přichází. Bylo mi to
docela samozřejmé.

»Pane,« řekl jsem, »vlož na mě ruku svou, abych prohlédl.«

»Prohlédneš, Ivane,« povídá Kristus, »ale dříve se musíš vrátiti nahoru na svět. Propadl jsi se příliš do své bolesti. Zde je jen stín a mlha, — a kdybych 5 tu položil svou dlaň na tvé oči, — necítil bys ji.«

Tenkráté vzpomněl jsem si také na vás a Ježíš pravil:

»Tam přijdu za tebou i za všemi ostatními, kterým je třeba pomoci.« 10

V tom okamžiku počal jsem přemáhati svoji bolest. Jako dříve se mi zdálo, že utrpením svým se propadám, tak nyní přemáháním bolesti počal jsem růsti. A dorostl jsem až k vám, mezi vaši bídu a kamenné strasti, sice slepý, ale vědoucí, že budu viděti. A 15 vzkazuji vám evangelium: Počkejte, pomoc přijde. Bůh je láska.

ZENA S DĚCKEM: Dá déšť a vodu mému maličkému?

SLEPEC: Dá.

RANĚNÝ: Vrátí mi useknutou nohu? 20

SLEPEC: Vrátí.

VÝROSTEK: Nepřijde mor?

SLEPEC: Přijde Ježíš Kristus.

LID: Buď Bohu chvála! Bůh nám pomůže!

STAREC: A vy mu věříte? Tak náhle, tak zbrkle? Styďte 25 se! Vždyt se mu vše jen zdálo!

SLEPEC: Nezdálo! Nevěřte! Jen vidoucí spí, ztratí-li se jim pohled na povrch skutečnosti.

STARENA: Nevěřím mu též. Tím, že oslepl, — odcizil se nám. Je mu lépe než nám. 30

Kdybys viděl, slepče, — jaká hrůza je kolem nás, — jinak bys mluvil. Ale tobě je hej, — ty nevidíš, co je, — ale co sám potřebuješ.

SLEPEC: Vypíchej si tedy oči, stařeno, — a bude ti také 35 lépe.

STARENA: Kuš!

STAREC: Věřím raději knězi. Je posvěcený. Mnoho jsme

zhřešili. Bůh nás opustil. Trestá nás a ještě více bude
nám trpěti. Bůh je přísný, a proklel nás ubohé.
LID: Bože, smiluj se!
SLEPEC: Nevěříte mi? Nevěříte mi? *Padá znovu do mdlob.*

5

SCÉNA 3.

*Do kostela vpadne hlouček sanitních vojáků
a raněných.*

PRVNÍ SANITNÍ VOJÁK: Místo pro raněné!

OŠETŘOVATELKA: Není tu žádného!

10 DRUHÝ SANITNÍ VOJÁK: Odnešte mrtvé, — ať se to
tu trochu uprázdní!

STAŘENA: Poznáte mrtvé od živých?

RANĚNÝ DO NOHY: Dejte mi kousek místa na slámě.

A hlavně: dejte mi pít!

15 RANĚNÝ DO HLAVY: Hoří mi hlava! Utopte mě! *Lehají.*

EVA, ŽENA LÉKAŘOVA: Neviděli jste někde mého muže,
— lékaře Petra?

RANĚNÝ DO NOHY: Viděl jsem ho před útokem.

EVA: Nevíte, kde může být teď?

20 RANĚNÝ DO NOHY: O páté zatroubili a tu mi zmizel
s očí. Stál na prahu polního lazaretu a díval se za
námi. Byla mlha dnes ráno.

STAŘEC: A nevíte, jak to venku stojí, vojáčku?

VÝROSTEK: Víc tam toho, myslím, leží.

25 RANĚNÝ DO NOHY: Generál je potvora a ukul potvorný
plán. Dnes chce rozhodnout bitvu. Hnal nás dopředu
jako dobytek. Já zůstal ležet, — hned jak jsem vyběhl.
Myslil jsem, že mi to pitomé slunce spadlo na hrb,
— a zatím mně koule přerazila nohu. Je tam hrozné
30 parno.

SANITNÍ VOJÁK: Místo pro raněné!

EVA: A Petr? Vy nevíte nic?

RANĚNÝ DO HLAVY: Já nevím nic.

Eva odejde.

- VÝROSTEK: Bylo už na čase, aby se generál pokusil to doopravdy rozhodnout. Vždyť se mu vojsko rozuteče.
Šeptem: Slyšeli jste o těch hromadných desercích?
- RANĚNÝ DO HLAVY: Nežvaň, — ty cedílko! Kam bychom utíkali? Copak je to dnes někde lepší? Nejlíp zůstat sedět tam, kde právě jsi, a čekat. Však ono to přijde. I já to dostal vsedě. A teď jsem tu. Byl jsem kanonýrem. Teď mám díru v hlavě jak v lafetě. Dejte mi pit!
- HLASY: Pit!
- OŠETŘOVATELKA: Nechtějte, čeho není! Už přes týden nemáme ani krapky vody.
- RANĚNÝ z druhého kouta: Samas to vychlastala, couro, víd?
- MATKA S DĚCKEM k ošetřovatelce: Prosím vás, sestro, nemáte aspoň kapičku vody? Malou kapičku. Jen pro dítě. Hleděte, jak je bledé! Kdyby se trochu napilo...
- DRUHÝ SANITNÍ VOJÁK: Dyt' je mrtvý, matko!
- MATKA: Drž hubu, ty prase! Sám bys chtěl. K ošetřovatelce: Jenom kapičku, — kdyby se napilo...
- OŠETŘOVATELKA: Nemáme pro sebe, nemáme pro nemocné, nemáme pro děti. Dejte mně už pokoj! *Ide dále.*
- STAŘEC: Vidíte, — tak to vypadá a oni se pořádem bijí. Nebylo by lépe lehnout si na zem a chcípnout? Pravdu má kněz. Je to trest boží.

SCÉNA 4.

*Na nosítkách přinášejí na smrt raněného hrobníka.
S nimi lékař Petr, později kněz.*

- STAŘEC *pokračuje*: Jaký je rozdíl mezi vítězstvím a porážkou? Padnout nepřátelskou koulí, nebo zdechnout den po vítězství zízni. Že ano, lékaři?
- LÉKAR: Nenazývejte mě lékařem. Nač je mi to vše, co

jsem se naučil v knihách, když nemám ani léků, ani pinset, ani obvazků. Mám jen ruce. Právě jako vy.

VOJÁK BEZ RUKY *na slámě*: Máš víc než já, lékaři!

LÉKAŘ: Nenazývejte mě lékařem. Jsem jen tím, který

5 chce pomoci.

RANĚNÍ: Lékaři, dejte nám pít! Dejte nám pít!

KNĚZ *vstupuje ze sakristie*: Modlete se, — a zemřete spaseni.

ŽENY A DĚTI: Lékaři, — dejte nám pít!

KNĚZ: Jen malinko — a Bůh vás napojí.

10 HLASY: My chceme vodu!

HROBNÍK *těžce raněný vstýčuje se na nosítkách a zakřikne*:
Vím o vodě!

Pohnutí.

KNĚZ: Šílí.

15 LID: Nechte jej mluvit.

ŽENA S DĚCKEM *kleká k nosítkám*: Pověz, pověz! Kdyby se mé dítě napilo, — otevřelo by oči.

HROBNÍK *šileně*: Vím o vodě. Hleďte, jak stříká! Tu i tam. Ohnivé sloupy vody. Rozteklé moře. Ó, věřte mně, který jsem byl hrobníkem. Věřte mně, který umírám!

20 Voda! Pramen! Studna! Pro všechny!

Troubení.

Ale, Bože můj, — já jsem přísahal, že nepovím. Dávno a dávno jsem přísahal. Dva prsty jsem zvedl.

25 *Rozhlíží se ustrašeně*. Kněže, — kněže, pojd' sem! Zprošť mě přísahy. Ulevím ostatním. Nebo — neulevím? *Hledí na hrob*. Copak jsem proklet? Copak jsme všichni prokleti?

KNĚZ: Strašlivě zatroubí andělé k božímu soudu. Dal-li

30 jsi přísahu, — nesmíš ji zrušit. Zakazuji ti to.

ŽENA S DĚCKEM: Co ty chceš do toho mluvit, černá bestie! Ať mluví, ať poví, — chcem pít.

HLASY: Ať mluví, ať mluví!

KNĚZ: Mysli raději na své hříchy v této hodině!

35 HROBNÍK: Myslím na své i na vaše hříchy. Oh, tajem-

ství, které jsem zadržoval po dva dlouhé měsíce! Toho přemýšlení! Povědět, či nepovědět?

Vykřikl jsem já, že vím o vodě? Či někdo z vás? Nebo někdo ve mně?

Myslíte si, že šílím, a já zatím rozvažuji, čím vám mohu více prospěti. Mlčením, či slovem? Nepovím, — zemřete, povím, zabiji vás a sám zemru co křivopřísežník. Kněže, člověče, pověz mi, co je mi činiti, při Bohu jediném!

KNĚZ: Mlčet!

VOJAK *ku knězi*: Cekneš-li ještě, — zabiji tě na místě.

HLAS: Chce nás zahubit! Vyžeňte ho!

STARĚC: Vždyť je to kněz. Člověk posvěcený.

ŽENA S DĚCKEM *k hrobníkovi*: Ale ty nám povíš, že ano, — kde je voda? Co na tom, že jsi přísahal!

Pohleď jen kolem sebe! Co vidíš? Jen bídné a nej-bídnější. Prohlédni skrze stěny kostelní! Co vidíš? Bitvu, krev a rány. Což jsme si dost nevykoupili svůj život? A kdybychom i my všichni ne, — podívej se na toto nevinné pacholátko. Což i proti tomu stál by Bůh? Ne, nemůže. Nebyl by Bohem. Pověz, — pověz!

HROBNÍK: Bože, — ó Bože můj, sám mi dej znamení!

Troubení.

SCÉNA 5.

POSEL *vběhne do chrámu*: Vítězství!

Hrobník zvedá se na nosítkách ještě více. Lékař jej podpírá.

POSEL *klesá k zemi a křičí*: Vítězství! Vítězství! Slyšeli jste, občané? Svět je náš! Nepřátelé jsou na padrt. Celý kraj mokvá jejich krví. Můžete jít do svým domů a spát. Spát celé měsíce, — odpočinout si za celé roky. Dejte mi pít!

DESÁTNIK: Jak se to zběhlo?

POSEL: To generál. On zvítězil. Vběhl do prvních řad,

když se útok na Zelených kopcích hroutil. Řval jak lev a strhl hrstku vojáků k šílenému útoku. Ó, strážte se ho! Je hrdina. Je šílený. Je Bůh! Koule se mu vyhýbají. Šrapnely jsou jeho svatozáří. Ale ne, — ne,
5 — nic už nepovím. Zakázal mi. Měl jsem říci jen jediné slovo: vítězství! Ostatní poví sám. Jde za mnou. — Ale teď, k sakru, dejte mi pít!

KNĚZ: Tolik krve jsi prolil — a přece žízníš. Mrzáci, nemocní, hladní a žízniví, — bude vám líp teď, když vám
10 budou říkat: vítězové! Marné je toto vítězství. Bijte dál hlavami o zem! Stojí proti vám ten, koho nepřemůžete.

POSEL: Běž k čertu, kněže! Síly mi cestou vyschly a hlava se točí. Nech Boha a modlení a dej mi sklenici vody!

15 KNĚZ: Tak si ji najdi, slavný vítězi! Podívej se, — prolez vše, a najdeš-li v nějaké žumpě jen kapičku, — tak zemři štěstím!

STAREC: Nemáme vůbec vody.

HLASY: Raněný hrobník ví o vodě.

20 HROBNÍK, který až dosud zíral vytřeštěně na posla: Já? Já?

POSEL: Viš o vodě? Dej mi!

HROBNÍK: Já vím o vodě, já vím o vodě, — já zemru. Zemru a pochováte mě, jako já jsem pochovával. Sázel jsem hroby, které nerostly. A přece... Hroby!

25 *Tiše:* Posledně jsem pochovával vévodu. Má hluboký hrob, — jako studnu.

SCÉNA 6.

Generál stane nepozorován ve dveřích a naslouchá.

30 HROBNÍK: Sedm nás ho pochovávalo a všichni jsou už mrtví. Jen já žiji. Těžce, těžce, sedmkrát tíže žiji. Sedmkrát tížeji umru.

Blouzní: Hroby jsou oblaka, která plují pod zemí. Já jsem ho pochovával. — Vidíte! — Sedm pochodní

jde v tichém průvodě. Bylo to v noci a jeho rakev byla těžká. Těžká a silná! Celý svět by v pohybu zastavila.

STAŘENA: Blouzní.

STAŘEC: Umírá.

5

POSEL: Víš, starče, kde je voda? Prosím tě!

KNĚZ: Vítěz! Žebrá!

STAŘEC: Ať řekne svému generálu. Je hrdina, skoro Bůh!

POSEL *cloumá hrobníkem*: Pověz!

HROBNÍK, *jako by si těžce vzpomínal*: Kdy se hrobové 10
otvírali?

LÉKAŘ: Když Kristus spasil svět.

KNĚZ: Když lotři Boha ukřižovali.

HROBNÍK: Když lotři Boha ukřižovali... Ó chraňte mě!

Lidé! Lidé! Velká rakev o čtyřech cínových nohách. 15

To lesklé břicho, které se nadýmá! Jde sem, jde pro mě! Mrtvé mstí Bůh. Nepovím o vodě!

POSEL *vysíleně klesne u hrobníkových nosítek*.

GENERÁL *přiskočí náhle, uchopí hrobníka a zařve*: Kde je 20
voda?

LID: Generál!

HROBNÍK: Neptej se, generále, — zahyneš!

GENERÁL: Babo, — máš mé ruce kolem krku. Cítíš 25
v nich sílu, která by se něčeho lekala? Mluv!

KNĚZ: Přisahal jsi!

25

HROBNÍK: Nepovím.

GENERÁL: Ne?

HROBNÍK: Musím mlčeti jako hrob.

GENERÁL: Že musíš? — tedy z tebe vyždímám tvé tajem- 30
ství. *Sevře jej kolem krku*. Však ti přeteče pár slov přes
tvou zbabělou tlamu. Kde je voda?

HROBNÍK: Tam — v hrobě — pramen!

Vypadne z jeho rukou uškrcen. — Zděšení.

LÉKAŘ: Zabil jsi ho, generále!

LID: V hrobě je pramen. Hrůza!

35

GENERAL: Nezabil jsem ho, ale oživil v něm velké slovo.
— Odklidte ho!

*Rozhlíží se po ustrašených, zatím co sanitní vojáci odnášejí
nosička s uškrceným.*

5 Vy ulekaná a nízká chátro! Zprvu jste řvali o vodu
a teď zalézáte strachem. Zbabělci! Přicházím od svých
vojáků, kteří pod mým rozkazem dobyli svět. Podí-
vejte se na mé ruce, — jsou potřísněny krví, — po-
dívajte se na mě, — hořím v jednom plameni! Oh
10 vítězství! Vítězství! Zdá se mi, že má hlava, ústa,
ruce, svaly a mozek jsou písmenami tohoto ohnivého
slova. Pobil jsem statisíce nepřátel. Potoky krve, —
moře krve. Zatím co moji vojáci, zpítí nadšením, pro-
následují a dobíjejí poslední nepřátele, — vy tu skuh-
15 ráte jako báby, protože nemáte vody. Oh, — bude
pršeti, bude pršeti! Moře prolité krve vypaří se v rudé
mraky. To já vám způsobím déšť. Naplním vaše stud-
ny, žaludky i zbabělé tlamy svým vítězstvím.

KNĚZ: Bezbožně mluvíš, — jsi ďábel.

20 STAREC: Hruža poslouchat.

VOJÁCI: Sláva generálovi! Sláva vítězi!

GENERAL: Ale i já žízním. Strašlivá, odvěká žízeň pro-
lamuje se mým tělem. Nasýtil jsem ji před půl hodi-
nou nadlidským vítězstvím, aby plála teď ve mně
25 ještě horečněji. Prokletí vítězů je, zvítězit i nad svým
vítězstvím.

Mám žízeň. Proto ji ukojím. Jsem silný a nebudu
čekat, až stádo se napojí. Že v hrobě je pramen?
V tomto hrobě?

30 KNĚZ: Přečti si nadpis na hrobě a boj se Boha, generále!

GENERAL: Na hrobě je nadpis? — Nevidím. Oči mi hoří
a mám je zalepené krví. Přečti mi, chlapče, nadpis!
Ty, — ty maličký!

CHLAPEČ ustrašeně čte:

35 Já žil a umřel. Chodče, stůj
a věz, že zemřeš také ty.

Nech na pokoji popel můj,
sic zemřeš, Bohem prokletý.

STAŘENA *vrhne se k nohám generálovým*: Generále, generále, nepokoušej Boha!

GENERAL: — sic zemřeš, Bohem prokletý? 5

Směje se: Tohoto nadpisu se bojíte? Této firmy rozpadlého vévody?

STAŘENA: Bojíme se Boha.

GENERAL *odstrčí stařenu*: Co jest Bůh? Kde je jeho místo?

Cítíte, jak mé tělo roste, jak vyplňuje svými kostmi 10
a svaly žebroví tohoto kostela až k prasknutí? Kde jste, — lidičky? Kde jsi, pane Bože? Tu jsem já. Jenom já. Žíznící vítěz.

Ty uschlá mrtvolko, chceš mi něco zakazovat. Ty Bože, — poustevníku v slepičích srdcích a četníku 15
u rozpadlých vnitřností, chceš se mi stavěti v cestu? Pobil jsem to, co je, pobiji i to, čeho není. Vždyť není nic než to, co mohu hmatat, sevřít a přemoci. Je mi tak horko, dusno a strašlivo jako hoře, která soptí.

Uhni mi s cesty, kněže, — vítěz jde uhasit svoji 20
vítěznou žízeň!

LÉKAR: Generále, kde chceš uhasit svoji žízeň, když pro tebe není nic více než ty sám, který jsi jediná žízeň.

GENERAL: Neslyším tě, červe, neboť já hořím, já žízním, 25
já chci pít. *Jde k hrobce.*

VOJÁCI A LID: Ať žije náš generál, náš nesmrtelný hrdina!

*Generál na prvním stupni zavravorá a zřítí se černý
v obličejí. — Ticho.*

LÉKAR *přistoupí a skloní se nad ním*: M o r ! 30

ZDĚSENÉ HLASY: Prchněte, — prchněte!

Nákaza!

Trest boží!

*Utekou všichni až na lékaře a slepce, který leží v koutě
nepovšimnut.* 35

SCÉNA 7.

LÉKAŘ: Zemřel, — strom bleskem rozdrcený. Cítil jsem
ve svém srdci každý krok, kterým se blížil svému
zatracení. Nemohl jsem mu pomoci. Neslyší nikoho
5 ten, kdo je zaklet sám v sebe. — Velký vojevůdče!
Nesmrtelný generále! Teď tu ležíš sám, zčernalý
v obličejí, z hrůzy ode všech opuštěný. Nikdy jsem
s tebou nemluvil, ale poznával jsem tvou sílu dle tíhy
10 ran vojáků. A teď, kdy zůstali jsme my dva sami na
tomto pustém světě, otevírají se tvá ústa na mne, jako
by za nimi vězelo velké slovo, které jimi nemůže pro-
jítí. Co mi chceš povědět? Jaké je to slovo? Z tvých
úst přechází na mne ohromná tíha a já jsem tu sám,
15 abych ji bral. Hle, — i nejtížeji ranění vybelhali se
ven položení strachem. I nejzbabělejší hnuší si tě
jako páchnoucí zdechlinu. Říkají, že jsi proklet, ale
já znám jen lidi zdravé a nemocné. Oh, mrtvý ne-
mocný!

20 Každá smrt je slovo boží, které musí být pocho-
peno. Co řekl tebou? Čemu mám rozuměti? Snad bylo
potřebí právě tvých neurvalých rukou, abys vyrval
první písmeno tajemství záchrany. Na druhé jsi už
nestačil. Je mně, jako bys velký úkol, s něž jsi nebyl,
25 překládal na mne.

Na vyprahlé zemi žízní miliony. Vidím vás, roze-
vřená ústa, podobná ranám, jež jsem obvazoval. Sly-
ším vás, hlasy, sípějící prosbu a kletbu. Vidím a sly-
ším vás mimo; vidím a slyším vás v sobě. Jste ve mně
30 a já jsem ve vás, jako matka je v dítěti, které chová
v lůně, a jako dítě je v matce, která je jím těhotna.

SCÉNA 8.

Eva, žena lékařova, vejde do chrámu a stane opodál neviděna.

LÉKAŘ: Bože, dal jsi mi oči a ruce. Abych viděl a jednal.

Abych žil. Co je mi činiti? I já trpím žízní a má žízeň je vklíněna v tisíce jiných. Dnes nejsem lékařem, jsem jen tím, který chce pomoci. Proč jsi, Bože, postavil mrtvého a hrozbu k jedinému prameni života? Nemohu připustit, že bys chtěl, aby lidé umírali žízní, 5 neboť kdo žízní, musí být napojen. Proč jsi zabil toho, kdo silou své nevěry chtěl uhasiti svou žízeň? — Věřím v tebe. — Či snad...

EVA *tiše*: Petře!

LÉKAŘ *neslyše jí*: Či snad to byl tvůj pokyn, aby... 10

EVA: Petře, Petříčku!

LÉKAŘ *zmateně*: Kdo je?

EVA: Ty mě už nevidíš? Ty mě už neznáš? Toho, kdo nejvíc tě miluje. Jsem tvá žena. Tvá milenka. A ty jsi mne nepoznal. 15

LÉKAŘ: To jsi ty — moje žena? — Přicházíš z veliké dálky. Z veliké dálky a tu se stmívá. Nebojíš se?

EVA: Kdo miluje, bojí se jen o srdce toho, koho miluje.

LÉKAŘ: Leží zde zemřelý morem.

EVA: Jsi zde ty. Jen tebe vidím. Oh, nepřestal jsi mě milovat? Tak dlouho jsem tě neviděla! Celé tři měsíce. Zdálo se mi, že nechceš přijít. Hledala jsem tě na ulicích, v nemocnicích i za městem na bojišti. Cítila jsem, jako by tvé srdce, které jsem kdysi tak pevně držela v rukou, vytékalo z nich co voda z puklého 25 džbánu.

LÉKAŘ: Poslední dny byly tvrdými ranami, které rozbily mnohé ruce, jež pro sebe chtěly držeti. Ztratili jsme se sami sobě. Bída nás rozstavila do zástupu bědných. Musel jsem býti od tebe. 30

EVA: Žes musel? Ó ne, — nemusel! Kdyby nebyla přišla válka, hlad, žízeň a mor, — byl bys býval u mne. Byla bych tě střežila ve svém náručí, vpíjela se ti očima do duše, znala všechna tvá přání v přítomnosti, vycítila všechna v budoucnosti a řídila je láskou ženy a důvtipem milenky tak, aby nevybočovala nikdy z hranic 35 mého náručí. Chci, abys byl můj, — můj, — jedině můj!

- LĚKAR: Mrtvý leží mezi námi. Válka, hlad, žízeň a mor leží mezi námi. Dříve jsme se milovali v růžovém domečku za městem. Zde se musíme jinak milovati.
- EVA: Ty mě nemiluješ!
- 5 LĚKAR: Miluji tě. Miloval jsem tě i tím, že jsem k tobě nepřicházel.
- EVA: Ne, — nemiluješ mě! Proč mě nebereš do náruče, proč mě nelíbáš, proč nebloudíš po mém těle horečnými prsty, jako jsi dělával vždy, když jsi přijel z dalekých cest? Zalykala jsem se štěstím na tvé hrudi.
- 10 LĚKAR: Miluji tě.
- EVA: Říkáš to přísně; jako bys mě káral.
- LĚKAR: Žiji přísný život.
- EVA: Nemluv tak! — Přišla jsem, abych ti pověděla něco slavného a krásného, co se stalo mezi námi. Abych tě tím zajala a odvedla.
- 15 LĚKAR: Tři měsíce jsem se tě nedotekl, ale nezapomněl jsem. Proměnil jsem tvé tělo ve svých očích. Sálavý plamen stal se bílým obvazem. Žil jsem stále mezi ranami a musel jsem tak na tebe vzpomínat. Jinak nebyla bys mi silou, ale slabostí.
- 20 EVA: Bože, naučil jsi se jinak mluvit. Nerozumím ti v ničem. A neptáš se, — nechceš vědět — *pláče*.
- LĚKAR: Neplač! Přišla jsi o veliké hodině. Mluvil jsem s Bohem.
- 25 EVA: S Bohem? Ó ne! S mrtvolou! S morem! S ďáblem, který probudil válku, vzal muže ženám a rozséval smrt. I tebe mi odňal, proměnil a zničil. Belzebub, který se rouhal a poslintonal hrob boží.
- 30 LĚKAR: Evo!
- EVA: Patří-li smrt člověku, — patří hrob Bohu. Jen ten, kdo věří, může se ho dotknouti. A chcipl, — dobře mu tak, — ať zdechne hyena! Jak ho nenávidím! Co vše mi vzal! *Kope do mrtvoly*.
- 35 LĚKAR *šeptá si pro sebe*: Jen ten, kdo věří, může se ho dotknouti. Věřím.
- EVA: A miluješ! Musíš milovat! Petře, Petříčku, klečím

před tebou a chci býti celým světem, po kterém ty chodíš. Chci býti všechno, co nejsi ty. Chci býti i to, co jsi ty.

Petře, mám v sobě naše dítě!

LĚKAR *radostně*: Bože můj, — — — *sklesle*: proč jsi mne 5
opustil!

EVA: Ty se neraduješ? Ty nejásáš? Ty mě nelíbáš? *Sevře ho do náruče.*

LĚKAR *mlčí.*

EVA: Tak dlouho jsme je čekali a těšili se. Předevčírem 10
přišlo a zaklepalo na mé srdce. Včera do něho vešlo.
Dnes v noci v něm promluvílo. Petře!

LĚKAR: Jak jsi strašlivě dobrá, ženo! Proč jsi mi to
přišla říci teď, — když všichni mě volají a já musím
jít? 15

EVA: Ne, — ty neodejdeš! Zůstaneš u mne! Musíš! Dítě
by zahynulo, — naše láska by zemřela, — oba bychom
byli mrtvi. Ne — ne —! Stále budeš vyplňovat mou
náruč, jako velká kytice. *Objímá ho vášnivě.* Ó svatá
hodino! Vidím tě, slyším tě, cítím tě, hmatám 20
tě. Viděti můžeme to, po čem toužíme, slyšeti to, co
chceme, cítiti to, o čem sníme, ale hmatati jen to, co
je. Ty jsi! A jsi můj!

Vezmi si moje ústa a prsa, sevři mě kolem pasu, aby
i dítě bylo objato, ber a líbej! Žízním, žízním! Já jsem 25
jediná žizeň, kterou musíš ukojiti.

Hlasy procesí zvenčí.

PREDŘÍKAVAČ: Rosu dštěte, nebesa,
a vodu živou dej nám, ó Pane!
My všichni žízníme 30
a umíráme.

LID: My všichni žízníme
a umíráme.

Procesí zajde.

LĚKAR: Slyšíš? Slyšíš? — To jsou hlasy. A já jsem 35
ozvěna, která musí jít za nimi.

EVA: Vždyť tebe nevolají. Je to procesí za odvrácení moru.

LĚKAŘ: Volají mne. Slyším je. —

5 A ty máš dítě. Docela malý pramének uprostřed těla. Něco, co chce žít. Ty mě miluješ. Dotýkáš se mého srdce. A oni volají. Musím.

EVA: Co musíš?

10 LĚKAŘ: Ženo, — podívej se na mne a sestup svým pohledem hluboko do mého srdce! Jak jsem strašlivě sám! Jak se bojím o svou sílu! Čím více je jich se mnou, tím jsem osamělejší a bojácnější. Neboť musím se s nimi rozloučiti. Proč nepřicházíš s druhé strany, sestro? Bylas mi ženou. Byl jsem ti mužem. V tvých 15 očích jediných hořel můj svět. V nich viděl jsem jabloně, ptáky a oblaka, věci tiché a nádherné, těhotné štěstím. A myslel jsem: mimo ně pro mne už na světě ničeho není. To jest můj vesmír.

20 Náhle přišla válka. Proč tisíce ran přivlékli ke mně na zavšivených nosítkách? Proč ubožáci řvali mi dnem i nocí do očí své bolesti? Aby mě přesvědčili, že je něco ještě mimo tvé oči, v nichž přece by nikdo nemohl zemřít s roztrženým břichem nebo syfilidou?

Nový svět přišel ke mně a dal se poznati. Mimo tebe. Mimo nás. Sám o sobě. Strašlivý.

25 Ale i toho musíme se zmocniti. Musím ho dobývatí těmato rukama. Protože strašně miluji. Protože strašně žiji. Protože mě volají.

30 Láska mezi milenci je líbezná jako květináč mezi skleněnými zdmi okna. Má svoje radosti a bolesti. Ó vichorný hlase bolestí všech! Slyšelas, jak rozbilo nám toto kladivo sklo a okna?

Láska nemůže být květem mezi stěnami. Ona chce celého světa bez mezí. Láska je strom na hoře, — strom, který roste.

35 Oh, ženo, pojď a pomoz mi vybojovati jí slavné místo mezi námi! Ne ty, ale já prosím tě o lásku. O novou lásku, o nebojácnou lásku. Která miluje a

věří. Která nebéře mě tak, jak stojím, ale jak rostu se všemi kořeny, se všemi haluzemi, i s těmi — a snad pro ty nejvíce —, které vyrůstají v nejvyšší koruně vichřicím navzdory.

Ztratil jsem se v zástupu. Čin budiž mé opětné 5 nalezení.

Otevru hrob!

Osvobodím pramen!

Ať pijí žízniví!

EVA: Ježíši Kriste! Jdeš proti Bohu! Bůh je hrůza. Bůh 10 tě zabije.

LÉKAŘ: Jdu s Bohem proti jeho zákazu.

EVA *strhává se sebe šat*: Petře, nesmíš — nesmíš! Z tvých očí šlehá nesmírná žízeň. Pohleď na moje prsa. Pro tebe zůstala pevná a plná i po dny největší bídy. To 15 je zázrak mé lásky. Ó, dotkni se jich svýma čarovnými rukama jako Mojžíš skály, aby z nich vytrysklo mléko laskavého života!

LÉKAŘ: Tebe i sebe bych jimi nasýtil, Evo. Ale nežízním 20 toliko já. Bůh ve mně žízni.

EVA: I Bůh se nasýtí. Nechoď k hrobu! Je mrtvý. Nedá vody. Já jsem kolébka. Dotkni se mne, polib mne, se- věři mne! Miluješ mne? Miluj mne!

LÉKAŘ *brání se*.

EVA: Válka je skončena. Odejeme daleko. Do jiného 25 kraje. Mezi stromy, květiny a ptáky. — Postavíme si tichý dům. V něm ti dám dítě. Budu tě milovat a sloužit ti jako jarní den. Ty budeš zpívat, hrát si s děckem, rýti v zahradě a zalévat štěstí.

LÉKAŘ: Morem nakažení a žízniví přišli by za mnou. 30

EVA: Ne, — nepřijdou. Odejeme daleko, až na konec světa a nevrátíme se. Všechnu bídu necháme zde. Co je nám po ostatních? Byli plni neřesti a Bůh je trestá 35 spravedlivě. My ničím nezhřešili, ani nehřešíme. Což nestačí, — když jsme sami dobří?

LÉKAŘ: Musela bys být mužem, ženo, abys věděla, že to 35 nestačí.

EVA: Zabíjíš mne!

LÉKAŘ: Nezabím, ale oživuji. Na muži je, aby vydal součet ze svého života, který jest práce. A práce je svatá proměna. Každý, kdo skutečně žije, znamená svůj život v to, co mění. Dělník bere hlínu, aby odevzdal cihlu, zedník bere cihlu, aby odevzdal dům. Já dostal jsem hrob, abych odevzdal pramen.

EVA: A co láska?

LÉKAŘ: Toto je láska, která vystoupila ze zdi srdce. Odešel jsem od milování, které je v srdci zazděno. Vše velké je viditelné jako slunce a Bůh. Práce je láska, kterou lze vidět a hmatat.

EVA: Nerozumím ti, Petře. Co chceš se mnou? Dovedu tě jen milovat a střežit.

LÉKAŘ: Dítě se narodí a pochopí. Jdu.

EVA: Zapřísahám tě při naší lásce!

LÉKAŘ: Jdu.

EVA: Při našem dítěti!

LÉKAŘ: Pro nás a pro děti! *Odstrčí ji a jde ke hrobu.*

EVA, *předběhne jej*: Ne! Ty nesmíš! Zahynul bys! Miluji tě. Já otevru hrob! Abys ty nezemřel. Aby má láska nezahynula.

Vyskočí na první stupeň hrobky, strhne nadlidskou silou náhrobní kámen, který s rachotem svalí se na ni a srazí ji k zemi.

LÉKAŘ: Evo!

EVA *svíjí se pod kamenem*: Srdce mi puká!

Procesí vrací se kolem kostela.

PREDŘÍKAVAČ: Rosu dštěte, nebesa,
a vodu živou dej nám, ó Pane!
My všichni žízníme
a umíráme.

LID: My všichni žízníme
a umíráme.

Přejdou.

LÉKAŘ *vyprošťuje Evu zpod kamene*: Evo, — Evičko!

Otevři oči! Bolí? Ne, — pravda že ne! Nic se nestalo. Kámen se svezl. Promluv! Nikde ani kapičky krve a přece jsi celá jako krvavá! Jak je to strašlivé! Promluv, Evičko! Kde tě bolí?

EVA: Dítě je zabitě.

5

Tíše: Je mrtvé, mrtvé! Už nehýbá rukama. Cítím, jak tuhne. Jak do mne krvácí.

Vzkřikne šíleně: Hola, — hola, — proč křičíte, maminko, — proč svítíš, věčné světýlko? Ty nejsi světýlko, — ty jsi krvavá rána, zavěšená mezi námi a Bohem.

10

LÉKAŘ *zděšeně:* Evo!

EVA: Pryč, — nedotýkej se mě! Dáble!

Vidíš Boha? Tady jde Bůh. Pozdrav vás Bůh, pane Bože! *Směje se.*

Vztekle: Ty pse! Tys ho zabil kamenem. Bůh zabil dítě kamenem. Když jsem byla maličká, hodili po mně jednou chlapci kamínkem. Krev crčela mi pod copánkem červeným potůčkem. Ne, — to nebyl potůček, — to byla jenom uzouňka, červená mašlička.

15

A ty do mne takovým balvanem! Ohromným, strašlivým, těžkým kamenem. Hruza! Zachraňte mě! To není kámen, — to je nebe!

20

K lékaři: Nedotýkej se mě. Běž! Ty jsi muž práce a činu. Vše změníš, co dostaneš do rukou. Dostal jsi ženu, — odevzdals hrob. Já jsem tvůj čin. Já jsem hrob s mrtvým děťátkem. Udělej ze mne zase ženu! Neumíš. Ó ty bestie! *Bije hlavou o zem.*

25

LÉKAŘ: Evo, — vzpamatuj se!

EVA: Slunce zapadá.

Dětským hlasem: Půjdu za ním do nové a krásné země. Všem lidem, jež potkám, řeknu: Nechoďte se mnou! Bězte za lékařem! Našel vám v hrobě pramen. Napojí vás, nasytí vás, uzdraví vás. A půjdu zase dále sama a sama. Do kraje, kde se slunce rozpouští v tmě. Tam se zpívá, hoduje a tančí bez ustání. Ale člověk tam musí přijít sám. Tra-la-la. Tra-la-la. *Odejde.*

30

35

SCÉNA 9.

Slunce zajde. Tma. Lékař. Věčné světlo.

LÉKAŘ: Sešilela. —

5   Nezraňuješ mě, Bože, bodákem ani koulí, ale ranami
ostatních. Jsem sláb až k smrti. Pochybují. Synečku
můj! Ženo moje! Synové lidí! Ženy nových pokolení!
Jsem sám. Zjev se mi, Bože, aspoň jako bílý stín,
abych do tvých rukou vložil všechny slabosti své a
10   zůstal tu se srdcem statečným. Ó, promluv aspoň, —
ať v hlase tvém složím všechny své bolesti. Nevím už,
čím bych mohl ještě trpěti. Nezjevíš se? — Nepro-
mluvíš? Ticho. Snad Bůh trpí více než já. Ó těžká
hodino! Neunesu toho břemene. Klesám, ač vím, že
15   člověk v něco věří. Jsem sám — sám. — A přece do-
cela ne.

Klekne a vzepne ruce k věčnému světlu.

20   Věčné světlo,
svědku všech marností,
které kdy lidé podnikali,
aby lépe žilo se na zemi!
Knote napájený krví
srdcí statečných,
25   ty jediný zůstal jsi se mnou
v těžké mé hodině
a v tobě všichni, kdož před cílem padli.
Ó krvavě svítící oči
soudruhů!
Byť vše bylo marnost nad marnost,
30   vy vždy zůstanete,
věčná touho vpřed,
živote!

Vstane a blíží se zvolna ke hrobu.

SCÉNA 10.

Vběhne hlouček lidí.

DESÁTNÍK: Zataraste vchod! Zavřete bránu! Rychle,
rychle, — než nás dostihnou!
DÍVKA: Morem nakažení jdou za námi. Celé předměstí,
skoro celé město. Jsme obklíčeni.
STAŘENA: Vojáci, kteří přišli z fronty, přinesli mor.
MLADÍK: V okamžiku rozšířil se po celém kraji. Jako
požár za sucha.
STAŘEC: Všichni jsme mrtvi. Už neutečeme. 10
PRVNÍ HLAS: Smrt!
DRUHÝ HLAS: Smrt?
TŘETÍ HLAS: Smrt!
DESÁTNÍK: Zavřete! Zavřete!

S rachotem zavírají bránu. 15

ZENA: Jen ať sem nepřijdou! Bylo by to strašné! Viděli jste
jejich rány? Jsou rozežráná hnisavými vředy na tvá-
řích i na prsou. Koho se dotknou, — je synem smrti.
DESÁTNÍK: Nepovolí brána? Podívejte se dobře, vojáci!
Postavíme za ni ještě barikádu. Budeme střílet, po- 20
kusí-li se dovnitř.
DÍVKA: Hleďte, — mrtvý generál! Hrůza, — utecte!
STAŘENA: Kam?
DESÁTNÍK: Odnese mrtvého do kaple. Hej, — pojdte
sem, vojáci! 25
PRVNÍ VOJÁK: Já se ho ani nedotknu. Umřel na mor.
DRUHÝ VOJÁK: Nakazili bychom se.
DESÁTNÍK: Právě proto musí pryč! Chopte se ho! —
Vojáci ustupují. Bojíte se? Kdo se nebojí? *Nikdo se ani*
nehne. Odnesu ho tedy sám. *Vleče mrtvolu generálovu* 30
do kaple.
ZENA: Jaká má otevřená ústa!
STAŘENA: To je brána do pekel.
STAŘEC: Já bych se ho ani nedotkl. Fi!

MLADÍK: Nerozbijí nakažení bránu? Jsou jich tisíce.
PRVNÍ VOJÁK: Tisíce nakažených, ale my jsme zdraví.
STARĚNA: Kdo z nás ví, že je zdrav?
DÍVKA: A hrobka, — hleďte, — je otevřena!
5 PRVNÍ HLAS: Hrobka je otevřena!
DRUHÝ HLAS: Kdo ji otevřel?
TŘETÍ HLAS: Náhrobní kámen leží na zemi.
MLADÍK: Všechno je divné a strašlivé. Jako v horečném
snu.
10 PRVNÍ VOJÁK: Ach sakra, jak bych chlatal! Vodu!
DRUHÝ VOJÁK: Nebo aspoň kořalku.

Venku hluk.

DÍTĚ: Maminko, — mrtví jdou!
DESÁTNIK *vracející se z kaple*: Přijdou-li sem, budeme se
15 bránit.
OBČAN U BRÁNY: Jdou sem! Jdou sem!
STARĚNA: Buď milostiv, Pane, nám hříšným. Jsme ztra-
ceni!
SLEPEC, *kterého hluk probudil z jakési ztrnulosti*: Lidé!
20 Lidé! Slyšeli jste? Už přicházejí. Ó, budiž pochválen!
DÍVKA: Zas něco vidí! Slepec!
OBČAN U BRÁNY: Ohromné zástupy. Ty oči, — ty ho-
řící oči!
SLEPEC: To je jenom sláva, která jde s ním. To je prů-
25 vod svatých. Ó, věděl jsem to. Bůh přijde. Kristus
přijde. Musel. Osvobodí vás. Dá pít žíznivým. Pomi-
luje vás. Obváže a utiší. Učiní vše, co potřebujete.
Kristus jde k vám!
PRVNÍ VOJÁK: Kdyby nežvanil, — kdyby aspoň teď ne-
30 žvanil!
DRUHÝ VOJÁK *uderit slepce přes tvář*: Tu máš, abys držel
hubu!
SLEPEC *padne na kolena*: Ježíši Kriste! — A přece jdeš.
Přece přicházíš. Burácíš na všechna stavení, v nichž
35 se trpí. Tlučeš na brány smutných těl, abys vešel,

zasedl za stůl a rozdával milost. Veselme se! Radujme se!

Venku hluk.

OBČAN U BRÁNY: Jdou sem!
SLEPEC: Veselme se! Radujme se! 5
DRUHÝ VOJÁK *udeří jej po druhé tváři*: Blbe!
SLEPEC. *padne.*
STAŘENA: Mrtví jdou pro živé?
DÍVKA: Co tu chtějí?
MLADÍK: Nevíme nic a nemůžeme nic. 10
ŽENA: Zemřeme!
STAŘENA: A nejsme už mrtvi?
STAŘEC: Já jsem mrtev.
PRVNÍ RANĚNÝ: Já jsem živ, protože žízním.
DRUHÝ RANĚNÝ: Já také, protože mi schází noha. 15

Rány zvenčí na bránu.

DÍTĚ: Maminko, já se bojím!
HLASY ZVENČÍ: Otevřte!
DESÁTNÍK: Neotevřeme!
HLASY ZVENČÍ: Tož rozbijeme bránu! 20
DESÁTNÍK: Proč chcete ji rozbít? Proč jdete za námi?
Co chcete po nás?
HLASY ZVENČÍ: Vodu!
PRVNÍ RANĚNÝ *tupě*: Vodu... oni chtějí vodu.
DESÁTNÍK: Nemáme jí. 25
HLASY ZVENČÍ: Lžeš! Žena lékařova nám říkala, že
z hrobu vévodova vytryskl pramen. Kdo se napije, —
uzdraví se. Jdeme se napít.
DESÁTNÍK: Žádný pramen nevytryskl. Přisahám. Odejděte! 30
HLASY ZVENČÍ: Nevěříme.
Sami chcete pít.

Rány.

DESÁTNÍK: Postřílíme vás! Zabijeme vás!

HLAS ZVENČÍ: Nikdo nás nezabije.

Jsme mrtvi!

DESÁTNÍK *k ustrašenému hloučku uprchlíků*: Soudruzi!
Musíme jednat. Jsme jediní zdraví na tomto světě.
5 Chceme žít. Musíme. Sdružíme se v jednotu. Odoláme
náporu chorých. Pobjíme je. Postřílíme je. Odstra-
níme je. Je třeba kázně a statečnosti. Zvolme si vůdce!

HLASY: Ty buď vůdcem!

DESÁTNÍK: Přijímám.

10 VOJÁCI: Co máme dělati?

DESÁTNÍK: Sečkáme, až nakažení venku zemrou. Ne-
bude to dlouho trvat. K tomu napneme všechny síly.

MLADÍK: A vniknou-li sem?

DESÁTNÍK: Kdo máte zbraně?

15 *Vystoupí 7 ozbrojených vojáků.*

Postavte se proti vchodu. Kdyby praskla brána, —
dám rozkaz. Budete střílet. Rychle, jeden za druhým,
aby nikdo do chrámu nevnikl.

Bušení na vrata.

20 HLASY ZVENČÍ: Otevřte! Otevřte!

DESÁTNÍK: Ostatní stavte barikády u brány. Ze všeho,
čím se dá hýbat. Z oltářů, křížů, obrazů, sloupů, soch
a lavic. Jde o náš život.

Je nás sice málo, ale jsme zdraví. Jsme silní. Mu-
síme vyhrát. Máme v pořádku mozek, krev a svaly.
25 Ti tam — jsou mátohy. Sto sražíš jich jednou rukou.

ŽENA: Koho se dotknou, — je synem smrti!

DESÁTNÍK: Nesáhnou oni na nás, — ale my na ně. Ne
rukama, ale železem.

30 Na svá místa všichni! Zdá se, že už brána praská.
Hurrá, — nám neodolají. Jsme zdraví, jsme silní,
jsme zorganizováni. Vzhůru pěsti a srdce! Jen pojdte,
smrtné obludy, — pojdte na nás, můžete-li. Jen
pojdte, — jen... ach...

35 Kdo mě to chytá kolem krku? Kdo mě to dusí?

Brána venku praská.

Kdo mně rozbíjí lebku? Pust mě! Pust mě! To jsou
má prsa, — to není brána. Ach! *Padá na kolena.*

STARĚNA: Má mor! Má mor!

VOJÁCI S PUSKAMI: Mor je mezi námi. Jsme ztraceni. 5
Odhazují pušky.

Brána puká.

DESÁTNIK: Já že mám mor? *Řve:* Já mám mor! Co pouš-
títe zbraně, holomci! Bijte se! Bijte se! Nakazují
vám. Povedu vás i s morem. Člověk se musí přece 10
rvát, než padne. Pojďte sem! Rozkazují!

VOJÁCI *uhýbají se mu.*

LID: Má mor!

DESÁTNIK *tiše:* Proč ode mne utíkáte?

SLEPEC *vleče se k desátníkovi:* Já jsem tu. Budu s tebou. 15
Počkáme spolu.

DESÁTNIK: Mám mor?

SLEPEC. *ohmatává ho:* Nevidím, nevidím. Však Pán při-
jde a prohlédneme všichni. Jsi-li nemocen, — uzdra-
víš se. Slyšíš, — jak bije na bránu. To je On. Otevřte 20
mu!

DESÁTNIK: Zůstaneš u mě?

SLEPEC: Zůstanu.

DESÁTNIK: Byl jsem špatný křesťan.

SLEPEC: Byl jsi dobrý voják. 25

DESÁTNIK: Dobrý voják... dobrý křesťan. Hled'te, ne-
besa... nebesa. Útokem na ně! Hurrá! *Zemře.*

SLEPEC: Ježíši! Kde jsi? Pojď již! Ať nás tu ještě za-
staneš!

Brána se zřítí.

30

SCÉNA 11.

Nakažení vcházejí, přední mají bílé rubáše.

SLEPEC: Hle, — hle, — Kristus přichází! *Klaní se prvnímu nakaženému.*

5 *Zdraví zděšeně prchají co nejdále od vchodu.*

SLEPEC: Ježíši Kriste, — já jsem oslepl a ty jsi přišel, abys mě uzdravil.

NAKAŽENÝ: Mám mor! Mám mor!

10 SLEPEC: Bože, — já vidím, — a co to vidím. Jeden Kristus, — dva Kristi, — tři Kristi, — deset, — sto, — tisíc... Tisíc Kristů! Tisíc ran v boku, dva tisíce ran v rukou. *Objímá prvního nakaženého.*

Kristové, — já jsem přišel k vám do nebe.

PRVNÍ NAKAŽENÝ *odstrčí ho*: Kde máte vodu?

15 SLEPEC: Posadíte mě na trůn vedle sebe!

DRUHÝ NAKAŽENÝ: Žizním!

SLEPEC: Budeme kralovati a andělé budou kolem nás poletovati. *Zemře.*

TŘETÍ NAKAŽENÝ: Nemají vody. Běda!

20 PRVNÍ NAKAŽENÝ: Dále už nedojdeme. Zde zůstaneme.

DRUHÝ NAKAŽENÝ: Zde zemřeme.

TŘETÍ NAKAŽENÝ: Nemáte vodu? Jsme hořící stavení. Dým valí se nám očima.

ZDRAVÝ VOJÁK: Nemáme vodu! Vidíte to přece!

25 PRVNÍ NAKAŽENÝ: Prohledejme je. Třeba mají někde v kapsách. Třeba ji někde uschovali.

ZDRAVÁ ŽENA: Nedotýkejte se nás. Zemřeli bychom!

DRUHÝ NAKAŽENÝ: My také zemřeme.

TŘETÍ NAKAŽENÝ *vleče se po zemi doprostřed chrámu*:

30 Chtěl bych zemřít při lásce. Chtěl bych být objímán.

Která žena půjde se mnou spát? Všichni zemřeme.

Ať zemře pode mnou, — a já zemru na ní.

DÍTĚ: Maminko!

PRVNÍ NAKAŽENÝ: Vodu!

DRUHÝ NAKAŽENÝ: Vodu!
ČTVRTÝ NAKAŽENÝ: Vodu, pro Boha živého!

SCÉNA 12.

Kněz ve slavnostním rouše vyjde ze sakristie.

KNĚZ: Kdo volá Boha? 5
Přicházím se modlití za vaše hříchy, abyste zemřeli
spaseni.
NAKAŽENÝ MLADÍK: Ale já bych chtěl žít. O to po-
pros Boha, kněže! Žil jsem dosud tak málo. Chtěl
bych žít a pít. 10
KNĚZ: Bůh ví, co má dělati. Odsoudil-li tě k smrti, — ze-
mřeš. Modli se a čin pokání, abys zemřel spasen a
přišel do nebe.
NAKAŽENÝ MLADÍK: Nebe je sklenice vody.
KNĚZ: Nebe je víc, ty blázne! 15
NAKAŽENÝ MLADÍK: Bylo by méně, kdyby bylo více.
Kdybych se napil, — ožil bych. Uzdravil bych se a
utekl odtud. Utíkal bych dlouhým stromořadím a vše-
chny stromy by se rozkvetly. Jak by to bylo krásné.
Běžet, — dýchat, — volat. Pít! Proč mi Bůh nechce 20
dát pít? Volal jsem živého Boha. Živého!
KNĚZ: Rouhači! Pomatenče!
Ustupte všichni! Chci se modlit za vaše bludy,
abyste přišli k Pánu čisti jako pacholátka. Vždyť 25
žádný z vás neumírá křesťansky. Do posledního dechu
držíte se bláta tohoto světa. A přece chci dostati vás
všechny do ráje, kde byste našli pravý mír a potěchu.
ŽENA: Nenechte mě zemřít, lidé, — chci zůstatí zde, —
u dítěte!
KNĚZ: Slepci! Nevidíte, že celý tento život je jen sen, 30
kterým nás Hospodin zkouší pro onen pravý život,
který je nad hvězdami? Pro ten vás chci připravití,
protože vás miluji. Klekněte a modlete se, nemocní
i žízňiví. I já budu prositi za to, abyste došli tam, kde

nemoc umírá a žízeň se zastavuje. Kéž zemřete spase-
seni!

VŠICHNI: Chceme žít!

HLAS: Vodu!

5 KNĚZ. *vztekle*: Proklatci! I v posledních hodinách zvete
ďábla do svých srdcí. Podívejte se kolem sebe! Proč
žízníte? Proč umíráte? Proč jste nakaženi? Zhřešili
jste. Bůh vás trestá a chce, abyste smrti se z trestu
vykoupili. Vždyť tato jeho vůle je zřejmější než on

10 sám.

Dožadujete se vody? — Je na dosah vašich rukou.
Hrobař vám o ní pověděl. Proč nejdete a neberete ji?

Ano, — protože Bůh přímo z ní na vás křičí svůj
zákaz:

15 »Sic budeš Bohem prokletý!«

Nestačila vám slova. Viděli jste i skutek. Proč zabil
generála?

Chce, abyste si protrpěli svůj trest až do konce.
Proto trpte!

20 Kdo z vás odváží se jíti proti němu?

Ticho.

Kdo vám přinese vodu?

LÉKAŘ *vystoupí ze svého skrytu*: Já.

KNĚZ: Jak? Ty, lékaři, — proti Bohu?

25 LÉKAŘ: Nejdu proti Bohu, ale proti mrtvému slovu. Bůh
odešel z těchto písmen, byl-li tu kdy vůbec. Jen ti,
kteří nedosti věří, uctívají jej v jeho vychladlých sto-
pách. Já, který jsem jediná víra, vidím, že stojí mezi
námi a sám žízni.

30 KNĚZ: Bůh mezi vámi? Tak ho chceš ponížít. Ó, kéž by
tě na místě zabil!

LID: Lékaři, zachraň nás!

KNĚZ: Nevzal jsi si naučení z generála?

35 LÉKAŘ: Vzal, — a proto jdu. Vzal jsem si naučení z více
věcí, než ty sám víš. Každý krok vpřed stál život.
Zbývá už jen krok k cíli. A proto půjdu.

KNĚZ: Ne!
LÉKAŘ *jde.*
KNĚZ: Blázne, — kdo ví, mluvil-li hrobař pravdu.
LÉKAŘ: Aspoň to tedy poznáš!
KNĚZ: A myslíš, že země dá pramen, kterým mohou uko- 5
jit jen nebesa?
LÉKAŘ: Bůh jest Žízeň. Sestoupil v člověka, aby se na-
pojil.
KNĚZ: Hle, — mrak je na obzoru. Nepočkáš ještě, nepři-
nese-li on z vůle boží vodu? 10
LID: Dej nám pít, lékaři! Umíráme.
LÉKAŘ: Zastavilo by se mi srdce, kdybych měl déle če-
kati. Člověk se musí obětovat, aby Bůh
mohl spasit.
KNĚZ: Nevrátíš se, lékaři! 15
LÉKAŘ: Snad se nevrátím jako lékař. Vím však straš-
livě jistě, že se vrátím. Jako lékař nemohl jsem vám
pomoci. Chci se vrátiti v jiné, živnější podobě. *Stane
na okraji hrobu.*
KNĚZ: Stůj! Učiniš-li ještě krok, prokleji tě. 20
LÉKAŘ *zaváhá.*
DÍTE: Pít!
LÉKAŘ *sestoupí do hrobu.*
KNĚZ: Budiž proklet!

Hromy a blesky. Chrám se zachvěje. Obrazy padají. 25

NAKAŽENÍ U DVEŘÍ: Bouře se blíží.
CHLAPEC *k dívce*: Zahynul by marně?
DÍVKA: Ó ne, ó ne, — vidíš, — je mi, jako bych už žízně
neměla. Lékař... byl krásný.
NAKAŽENÍ U DVEŘÍ: Mrak zastřel celé nebe. 30
ŽENA: Nechte si nebe! Hledte na hrob. Tam je člověk.
Co se stane? Co se stane?
DÍVKA: Lékař... jako Bůh.

Světelný pramen vytryskne z hrobu.

LID: Pramen! Pramen! Vidím pramen! Voda!
 KNĚZ: Prokleji všechny, kdož se přiblíží!
 DÍVKA: Pojdte se napít! Kněz je ďábel, — lékař byl
 Bůh!

5 HLASY: Pijte! Pijte!
 LID *hrne se k pramenu.*
 MLADÍK: Proud tryská z hrobu jako ze skály.
 NAKAŽENÝ: Rány mi s těla sestupují. To byl Mojžíš!
Hrnou se k pramenu.

10 HLASY: Netlačte se! Nechte nám místo! Dejte mi také
 pít! Nás! Nás!
 MLADÍK: Netlačte se tolik! Počkejte!
 HLASY: Nemůžem. Musíme pít. Všichni. Pusťte nás!
 KNĚZ: Buďte všichni prokleti!

15 *Blesk, chrám se zachvěje v základech. Oltářní sloupy se zřítí
 a pohřbí kněze.
 Tma.*

HLASY: Chrám padá! Utecte! Utecte!
 HLASY OD BRÁNY: Venku prší! Prší! Liják! Pojdte
 20 sem! Zachraňte se!
 MLADÍK: Zachraňme se! I venku je voda a místo pro
 všechny. Napijeme se. Pojď honem!
 DÍVKA: Lékař ...
 MLADÍK: Co, — pojd! Nemáš mě ráda?
 25 DÍVKA: ... byl muž.
 MLADÍK: Rychle, — chrám se řítí. *Chytí dívku za ruku.*
 DÍVKA *jde.*
 HLASY: Ven! Ven! Ven!

SCÉNA 13.

30 *Sloupcí chrámové praská a padá. Brána rozevřená dokořán
 ukazuje v záblescích město bičované deštěm. Je vidět tisíce
 lidí zdravých i nemocných, kteří klečí na zemi s tváří obráče-
 nou k nebi a pijí déšť.*

*Eva vběhne do chrámu. Hlas její zápasí s rachotem země a
nebe. Je zpola šílený a zpola věštecky vševědoucí.*

EVA: Vidím velikou louku a stromy a pramen
podobný živému srdci, jež tryská a napájí,
vidím zástupy pocestných lidí ze všech stran 5
přicházející

s žízní a vyschlým hrdlem, aby se napojily.
Ó veliký dne, kdy člověk kámen do pěstí sevřel,
aby z něj vypustil ptáky do nebe vzlétající,
ó živote, veliká touho,
která se proměňuješ v to, po čem toužíš. 10

Poutníci, poutníci,
svět tento kulatý a tvrdý
je důkazem naší nesmrtelnosti,
neboť uhnily by nám ruce a srdce,
kdyby nebe na zemi sestoupilo a vše bylo dobré a 15
stálé,

že nebylo možno by zlepšit to, změnit.
Živote! Lásko! Dvojice a přece jedno,
tak jako žízeň, která si ze sebe vystaví pramen
pro všechny žíznivé.

Vidím velikou louku a stromy a pramen 20
a vidím svět, co nikdy dost nebude tvrdý,
abychom na něm se poznovu nenarodili,
vidím zástupy pocestných lidí ze všech stran
přicházející

a já jdu s nimi, protože blíží se
hodina mého naplnění. 25

Pije z dlaní.

Hromy.

Hle, děti zpívají, děti, které se rodí,
budoucí žízně a touhy a lásky,
hle, děti zpívají a hroby se v prameny mění, 30

i já byla hrob a je ze mne pramen,
muži můj, Petře, za tebou do vrchu tryskám.
Hle, děti zpívají, děti, které se rodí,
aby dospěly, zemřely a znovu se narodily,
5 a já jsem s nimi a zpívám také,
protože musím,
protože chci!

Blesk.

10 *Chrám s rachotem řítí se v ssutiny a sráží ji k zemi, zatím co
ona vše prořezává vítězným slovem.*

Rodím se!

Opona.

Na Svatém Kopečku 1921

PROLETKULT (DIVADLO)

Tylovo divadlo, pondělí 11. prosince
Domovina, Praha VII., 20. prosince

Hra J. Wolkera:

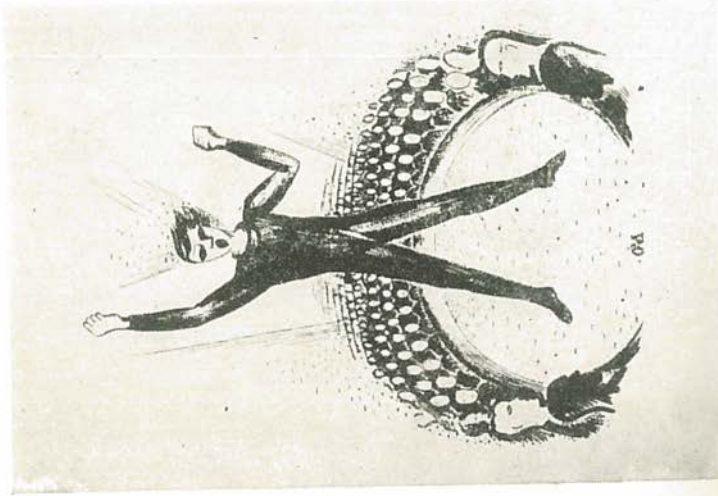
Nejvyšší oběť

DĚDRASBOR:

Ballada o snu

Úvodní slova A. M. Pišl.

Pořádá pražský krajský Proletkult. Vstupenky mají dávatelnici místních organizací Nusle I., Nusle-Údolí, Pankrác, Vinohrady, Vršovice, Vyšehrad.

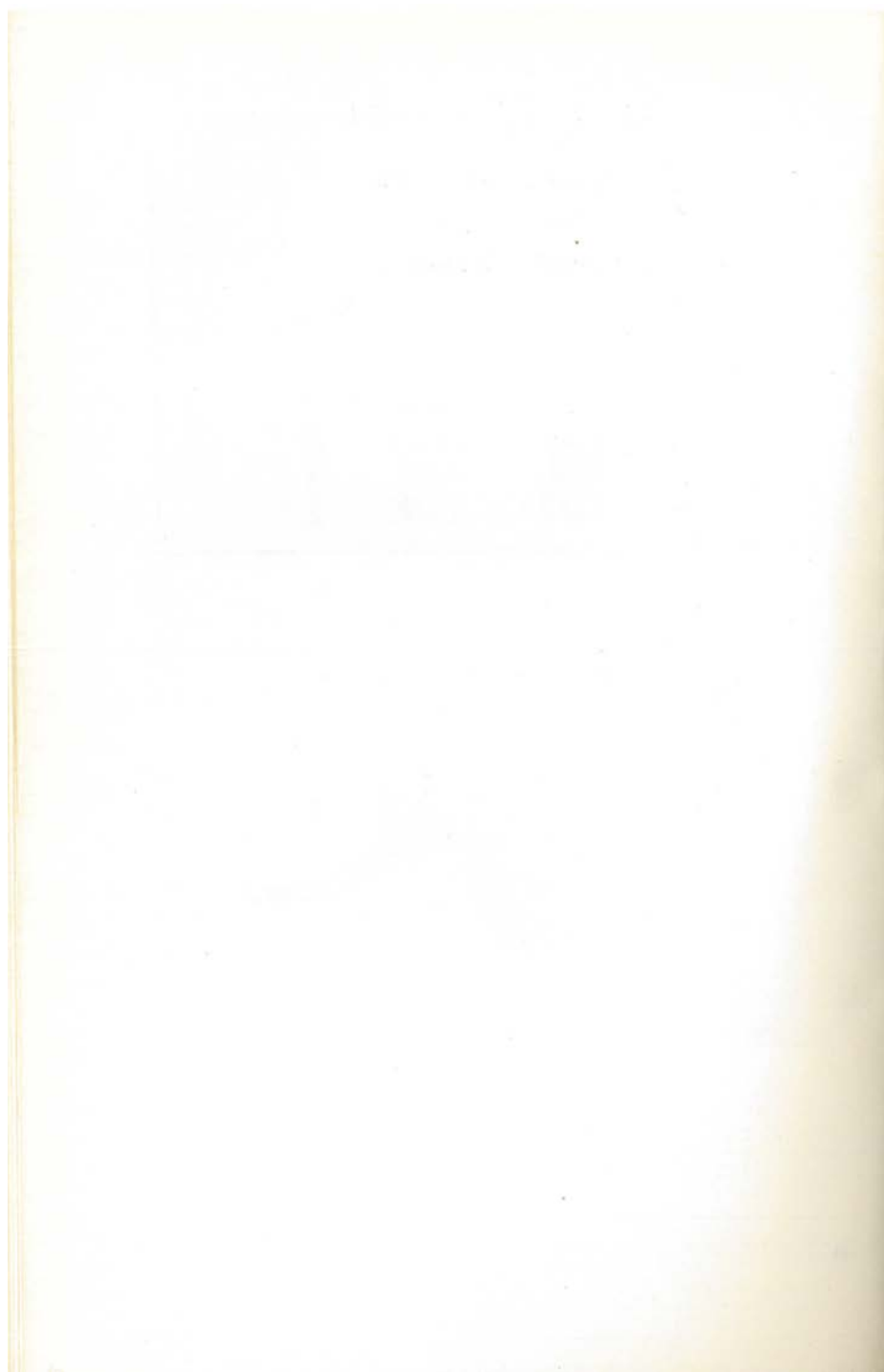

NEJVYŠŠÍ OBĚŤ

Hra o jednom dějství

Antonínu Dokoupilovi

V Praze 1922

Hráno po prvé v Praze pro pražský Proletkult
Komunistické strany v Československu
v prosinci 1922

SOŇA	F. Šetková
FILIP	R. Myzet
PETR	J. Zora
PHILIPS	D. Pištěk

Režie: Jindřich Honzl

Es muss sein!

Beethoven
Kvartet F dur, op. 135

*Pokoj nad městem. Dvě velká okna. Troje dveře. Pozdní
zimní odpoledne.*

VÝSTUP 1.

FILIP *nervosně chodí pokojem s rukama za zády*: Řekla mi, že se na ni smál, — ten vrah. Bral prý ji za ruce a ona se musela dát líbat. Povídal jí: »Pro vaši nožku udělám všechno!« Ať to jenom udělá, — bestie! 5

PETR *klidně stojí u okna*: Policejní komisaři vždy měli rádi holky. A ku podivu, — nejraději revolucionářky. Jako by je osud skládal dohromady. Ale obyčejně to prohrávaly ženy. Měl-li jejich tatíček peníze, — staly se nakonec komisařkami. Neměl-li, — byly z nich běhny. Není každá tak statečná jako Soňa. 10

FILIP: Včera ji potkal na městě a doprovázel až k domu. Těch hnusností, co jí navykládal! Představ si, Petře, tlamu krve, násilí a vražd, která ti dvě hodiny potom, co zabila padesát našich soudruhů, říká: Miluji tě! 15

PETR: Soňa mi vše vyprávěla hned včera večer. Poznal jsem, že je to vhodná příležitost. Dává se nám do rukou. Nemá nejmenšího tušení, že Soňa byla z hlavních organisátorů červnového povstání. Vidí v ní krasavici, s kterou by se rád pocucal. Poběží za ní jako chroust za lampou. A připálí se. 20

FILIP: Myslila si to i Soňa, když s ním šla? 25

PETR: Ne. Musel jsem ji přesvědčit. Nechala prý ho jít kolem sebe, aby ho viděla zblízka. V každé ženě je trochu hnusné rozkoše, dotýká-li se nestvůr.

FILIP: Ty jsi jí řekl, že ho musí zabít?

PETR: Neřekl jsem to já, chtěl jsem, aby to sama poznala. Řekl jsem: Soňo, — ten člověk je vrahem padesáti 30

nejlepších soudruhů. Věříte, že chtěli soudruzi svět lepší? — Přikývla. Nuže, — pokračoval jsem, — nejde o to, že zabil jen je, — při nejbližší příležitosti bude zabíjet znova. Věříte-li s námi všemi, že dobře jednáme, — musíte odstranit každého, kdo jde proti nám. Dnes není jiné cesty. Máte možnost ho zabít. Co uděláte?

FILIP: A ona, — a ona?

PETR: Neříkala nic. Podívala se na mě.

10 FILIP: Těma čistýma očima? Těma dětskýma očima? Miluji ji pro ně nejvíce.

PETR: Podívala se na mě a sklonila hlavu. Ukul jsem plán a pokračoval: Řekl, že bude vás zítra čekat u vchodu do sadů. Půjdete tam. Proměňte se na chvíli v ženu, která odpírá slovy a očima slibuje.

15 FILIP: ... dětskýma očima ...

PETR: Půjdete s ním a budete říkati tisíce hloupostí, které se podobným pánům říkávají. Přitom se dívejte na jeho hnusný obličej a vynasnažte se, abyste ho nenáviděla co nejvíce. Vy člověka musíte nenávidět, abyste byla silná. — Až se sešeří, půjdete domů. Bude vás vyprovázet. Stanete u dveří a podáte mu ruku. Víte, jak podáte mu ruku! Řekne: Půjdu k vám nahoru. Zasmějete se, zavrtíte hlavou. Víte, jak zavrtíte hlavou! Bude naléhat, kroutit si knír, věda, že má svoji věc jistou. Konečně řeknete, aby přišel za půl hodiny. Sama půjdete nahoru, — tam budeme vás čekat, — já s Filipem — s vaším milencem Filipem. Abyste byla silnější. Za půl hodiny přijde. Napomáděný, vyfintěný, s čistým spodním prádlem. Zabijeme ho.

30 FILIP: Ach!

PETR: Co je?

FILIP: Zima.

PETR: Přilož do kamen!

35 FILIP: Přiložím, ale jsou zde špatná kamna. A venku mrzne. *Přikládá.* Hoř, hoř, plamínku, — Soničko, holubice moje!

PETR: Obstaral jsem už lístky do Varšavy na falešné pasy. Odjedeme ještě dnes večer. Bude nás i jinde potřeba. Vezmi je k sobě, Filipe, má kapsa je děravá.

FILIP: Nehoří, nehoří — *fouká do ohně.*

— *Béře lístky a pasy. Zabíjel jsi už mnoho, Petře?* 5

PETR: Mnoho.

FILIP: Není ti nikdy těžko?

PETR: Zabíjel jsem vždy, když to muselo být.

FILIP: A nikdy, třebas před spaním, nevzpomeneš si na to? Neležívá ti můra na prsou? Není ti, jako bys byl 10
prokletý?

PETR: Sentimentalita!

FILIP: Ale vždyť šlo o člověka, — o smrt člověka!

PETR: Ne, — vždy šlo o lidi, — o záhubu lidí.

FILIP: Cítil jsi k tomu právo? 15

PETR: Kdo bojuje, má vždy právo zabít. Chceš si vítězství vyfňukat?

FILIP: Nemyslím v boji. Tam lze snadno zabít. Myslím rozmyslně, připraveně, chladně, — úkladně, Petře!

PETR: Jen zvířata bojují nesmyslně a zabíjejí také tak. 20
Kdykoli člověk o něco bojoval, — co bylo víc než jeho soukromý zájem, — bojoval chladně, připraveně a rozmyslně.

FILIP: Ty jsi tak pevný, Petře, že jsi ušetřen tolika věcí. 25
Jsi jednoduchý jak skála v moři. Já mám v sobě tolik pórů jako houba. Vniká to do mne a ne jenom na mě. Přemýšlí to ve mně. Seslabuje mě to. Nemám tolik síly, abych přemohl v každém člověka, — i ve svém nepříteli. Ty můžeš zabít, protože jsi svět si zjednodušil do idejí. Zabíjíš, jako bys škrtal nepatřičné para- 30
grafy v programu nepřátelské vlády. Tak možno zabít, — ale co já, — co třeba Soňa...

PETR: Mluvíš jak měšťák, redaktore! A takoví jste vy 35
všichni, kteří jste se nenarodili s mozoly na ruce. Rádi řečníte na schůzích, rádi píšete úvodníky: Jen zmužile! Do boje, soudruzi! — Ale když k něčemu dojde, tak použijete vši té své školské nauky, abyste

nějak vysoce zdůvodnili svoji zbabělost. Nevěřím vám,
— nejste nikdy proletáři. Ukaž! *Sáhne mu na ruku.* —
Máš ji jako žába!

5 **FILIP *zlostně***: Ale co ty, Petře, který dovedeš tak dobře
podřídít své city své vůli, — nemyslíš, že by bylo po-
třebí jen maličko, jen trochu zvrtnout v tobě ten ka-
hánek víry v možnost lepšího světa, — a byl bys vra-
hem, — zcela sprostým vrahem!

10 **PETR**: Kahánek víry! Sakra! Vždyť jsem to já sám, já
celý a ještě víc než já. Ty řekneš »kahánek«, ty řekneš
»zvrtnout«, — ale kdyby vyhasla ve mně víra v lepší
nový svět, vždyť tím samým byl bych mrtev. Moje
maso, mozek, srdce a ruce nejsou nic než to, jediné to.

FILIP: Závidím ti. Nezlob se. Sám bych chtěl být jako ty.

15 **PETR *mručí***: A on řekne »kahánek« — »kahánek«!

FILIP: Nehněvej se. Jsem dnes rozčilen. To čekání! Vždy,
když mám být klidný, — rozlamuji se samým nekli-
dem. Kdy říkala Soňa, že přijde?

PETR: V šest hodin.

20 **FILIP**: Schází deset minut. To je dlouho, — strašně dlou-
ho.

PETR: Deset minut je deset minut.

FILIP: Bude celá zkřehlá. A kamna nechtějí hořet. Tak
mrzne, tak mrzne! Není ti zima?

25 **PETR**: Ne.

FILIP: Když jsem šel ráno ulicí, vše bylo pokryté ledem:
chodníky, domy i tváře. Bolely mi z toho oči. Jako od
polární záře. Vše mělo ostré, tvrdé hrany a studilo.
Dnes v noci zdálo se mi o ohni v ledové krychli. Co ty
30 o tom soudíš? Oheň a ledová krychle — není to divné?

PETR: Nemívám sny.

FILIP *dvá se z okna*: Soničky nikde! Chtěl bych, aby
dnešní večer byl už pryč. —

35 Teď asi už je u něho. Možná na ni právě sahá, mož-
ná ji líbá, — oh, — bestie! Soňo, Soničko, tak jsme se
milovali!

A co kdyby nepřišla?

PETR: Přijde.

FILIP: Kdyby ale v posledním okamžiku . . . Poslední okamžiky jsou jako propast. Nesmí se myslet, nesmí se dívat, abys přeskočil. Kdyby tak přece jen myslela a viděla. — A nepřišla.

PETR: Dala mi ruku. Je jiná než ty. Je jiná než já. Ale dovede se natolik vždycky přemoci, aby byla to, co musí být.

FILIP: Ale což — jestli policejní komisař si to rozmyslí? Pozná-li jí na očích, že vše je léčka. Prozradí-li se? Představ si, Petře, její ústa, odpovídající mu na jeho hnusné výzvy! Jak musí být silná, aby překonala odpor vůči němu! A ten odpor v sobě! A aby zabila . . .

PETR: Přemůže to.

FILIP: Jsou však taková vrcholná přemáhání, kdy člověk pro blaho ostatních obětuje své nejvyšší: duši, srdce a život. Nezbyvá mu pak nic než prokletí.

PETR: Dokud žije, vždy něco zbývá.

FILIP: Nejedná se tu o tebe, ale o Soňu. Je mírná a milá. Broučkovi neublíží. Kdybys miloval člověka a ne jenom lidi, — tož by se ti vše dnes hroutilo v rukou. Má ruce jak květinčky, jež rostou ze srdce samého. Ptávám se jí: »Soňo, proč je mi tak dobře mezi tvými rukama?« Odpovídá: »Narostly pro lásku.« — A teď, — když pomyslím, že musí prvně těmato rukama zabít, cítím, jak jí to bude bolet. — Je mi smutno z toho všeho.

PETR: Myslím, Filipe, že muž nemá nikomu opakovat, co mu šeptá milénka. To jest jediný jeho soukromý majetek.

FILIP: Ty vždycky »má — nemá«, — co je to, když jsi vlečen!

Přál bych si, aby mezi těmi padesáti soudruhy, které dal Philips zastřelit, byla její matka, otec, nebo já.

PETR: Hloupost!

FILIP: Aby se jí líp zabíjelo, — když už musí zabít.

PETR: Nezabíjíme ze zoufalství, — zabíjíme z naděje.

Ostatně, — kdo ví, jak je to s jejími rodiči. Je s námi přes půl roku a nikdo neví, odkud je.

FILIP: Ani mně nic neříká.

PETR: Co je nám po tom! Když ji soudruh Higgins přivedl do schůze, poznal jsem, že je statečná. To mi stačí.

FILIP: Díval jsem se tehdy na ni celý večer. Potom jsem s ní půl roku žil. A zůstala mi stále záhadnou, protože ji pořád miluji.

10 *Hodiny bijí šest.*

PETR: Měla by zde už být. *Dívá se z okna.* Je už docela tma. Rozsvět!

FILIP: Ne, Petře, — ne!

PETR: Proč? Bojíš se světla?

15 FILIP: Ne, — ale nechci se dívat.

PETR: Skok přes propast?

FILIP: Snad...

Zvonek.

PETR: Ne propast, — jen hrdlo se podřeže. *Jde otevřít, na prahu se však obrátí.* Filipe, ne abys před Soňou mluvil tak jak se mnou! Ne litovat a za ni trpět, ale jít s ní, za ní a ž t a m! Nesmí se nechat sama. — A rozsvět! *Odejde.*

25 FILIP: *rozsvítí lampu u zrcadla. Protírá si nervosně oči a pozoruje se:* Ty bledý, — ty slabý! *Potom ustrne v očekávání, dívaje se upřeně na dveře.*

VÝSTUP 2.

SOŇA *v kožešinovém límci s čepičkou potřísněnou sněhem vstupuje zleva:* Filipe!

30 FILIP *hledí ztrnule.*

SOŇA: Co se tak díváš?

PETR: Je nějaký zkřehlý, — dostane možná anginu.

SOŇA: Bolí tě něco? Máš orosené čelo. A oči, — tak divné, — ukaž!

FILIP: Ne, — nic mi není, Soněnko. Ale ty! Co ti říkal? Nesetkali jste se, vid' ? Nepřišel.

SOŇA *políbí jej*: Přišel. 5

FILIP: Přišel... a přijde sem za tebou. A... čím to tak divně voníš? Jakousi voňavkou, protivnou cizí vůní. On tě líbal, objímal, tam v parku u fontány. Bylo romantické, zahrát si na tanečnici před medvědem — he! *Směje se zlostně.* 10

SOŇA: Filipe!

FILIP: Petr říkal, že se ženy rády dotýkají nestvůr. Hleďme Petra, — znalce žen!

PETR: Pitomost! Nedbejte na něho, Soňo, — je potřestěný. Svlékněte se. Není vám chladno? *Svléká jí kabátek.* 15

SOŇA: Ach, — ne.

PETR: Posadte se k ohni a vypravujte. Nemáme mnoho času.

SOŇA *u kamen*: Co vám mám povědět? Nevím ani, jak to bylo. Nejspíše tak, jak jste to předpovídal. Jako bych 20 spadla do vašich slov. Jenom ulice a sad byly divné. Dříve jsem si říkávala: Dojdu k tomuto stromu, jak je to krásné, že mohu k němu dojít! Dnes však jako by mě voda nesla kolem všech věcí.

PETR: Kdy přijde? 25

SOŇA: Říkal, že za půl hodiny.

PETR: Dobře. Uvedete ho sem. My s Filipem se zatím schováme vedle. Dám vám svůj nůž. Nepostačí-li, přijdeme my.

FILIP: My? 30

PETR: Tedy já.

SOŇA *tiše*: Ty nechceš, Filipe?

FILIP: Soňo, Soničko, — máš mě ráda? Máš mě stále tolik ráda?

SOŇA: Mám. 35

FILIP: Půjdu za tebou, všude půjdu za tebou.

- SOŇA *smutně*: To jenom proto, že já tě mám ráda? Ne proto, že ty mě miluješ?
- PETR: Myslím, že zde nemá co dělat vaše láska, soudruzi. K věci! Potom přijdu já — a pomohu ti. Vše musí
5 být odbyto co nejtíšeji. Má s sebou zbraň?
- SOŇA: U pasu revolver.
- FILIP: Snad o něčem ví...
- SOŇA: Neví.
- FILIP *prudce*: Jak to víš?
- 10 PETR: Mlč! Ví to líp než ty! Má tedy u pasu revolver. Spolkový odznak, který nosí na břicho. Nesundá-li ho a neodloží daleko, mohl by vystřelit. My musíme zabíjetí tiše.
- FILIP: Úkladně.
- 15 PETR: Tiše a s uvážením, jako chirurg vyřezující snět z nemocného těla. Nesmí vystřelit. Záleží to na vás, Soňo. Musíte způsobit, aby jej odložil, a potom — chtěl jsem vás toho zprostiti, ale nejde to — musíte bodnout tak hluboce, aby nevystřelil, ba aby ani nevykřikl. Přijdeme vám v každém případě na pomoc.
20 Zavoláte.
- SOŇA: Rozumím.
- PETR *vloží ruce své do rukou jejích*: Nebojte se, Soničko! Cítím, že je to pro vás těžké. Ale sama víte, že není
25 jiného východiska. Uvěřila-li jste jedenkrát nenávratně v lepší svět, musíte proti horšímu bojovat. Nebojte se násilí. Každý, kdo věří, užívá své síly. Kdo nejvíce věří, je nejsilnější. Nebojte se slovíčka: vražda. Potkáváte je každodenně, jenže v zakukleném, farizejském
30 rouše. Každý tuberkulosní dělník, každá syfilitická nevěstka nosí ve svých prsou úkladnou ránu nožem. Na ránu ranou se odpovídá, ranami a krví žene se svět kupředu. Jsme přece vojáky nového světa a ne vyžilými žebráky nemocné myšlenky. Věříte-li, —
35 není jiné cesty, — věříte-li, — musí to být.
- SOŇA: Máte ruce jako nože. Musí to být. Potřebuji od vás slyšet, Petře, »musí to být!«, abych poznala, že

jinak nelze. I když je to pro mě vše jiné než pro vás.

PETR: Pro vás je to jiné?

SOŇA: Ano, — ale to nevadí. Jen pro mě je to jiné. *Usedá před zrcadlem a pudruje se.*

FILIP: Musíš být hezká! 5

SOŇA: Jsembledá?

FILIP: Jako princezna, co usnula v rakvi skleněné a ledové.

PETR: Nechtěla byste trochu vína? Dojdu pro ně. Je vedle v pokoji. 10

SOŇA: Děkuji.

PETR *odejde.*

FILIP *přiblíží se zezadu k Soni. Dívá se na ni dlouho a zašeptá:* Soňo!

SOŇA: Vidím tě, Filipe! 15

FILIP: Nebojíš se?

SOŇA: Ne.

FILIP: Tebe to baví, že? Hrát si se smrtí. Zabít ve jménu lásky a lži. Že ano, Dalilo?

SOŇA: Jak máš zlý obličej, Filipe! 20

FILIP: Ne zlý, — nešťastný, — strašně nešťastný. Budeš se s ním líbat. A potom . . . oh, *líbá jí ruce*, Soněčko, — jaké budeš mít rty? Budeš mě mít ráda?

SOŇA: Jak to?

FILIP: Potom. 25

SOŇA *složí hlavu do dlaní.*

FILIP *klečtí na zemi u ní:* Ó ano, — budeš. Odjedeme daleko, strašně daleko a zapomenem. Vid, že zapomenem! Nu, — pověz přece! Nemluvíš. Proč nemluvíš? Jsi jiná. Proč? Jindy jsi brala mou hlavu do klína a ptala se: Už nebolí? A nebolelo. Dnes mě neslyšíš. A já trpím. Ne sebou trpím, — tebou, ty . . . a co teprve bude, až, Soňo, holubičko! *Objímá jí nohy.*

Třeba to nebude na nás vidět. Vyjdem na ulici a nikdo se ani neohlédne. Odjedem do Varšavy a potom 35 dál a dále. Budeme zcela obyčejní lidé. Budeme spát pokojně ruku v ruce. Tvé oči se zase rozzáří světýlky,

— nic, nic nepřijde, — obyčejní lidé, milenci. Že? Ne-
budeme o tom mluvit. Ale nesmíš ho líbat, víš? —
No, — no, buď jen klidná. Petr ti nerozumí, vid' ? On
neví, co to je. Neví, co je to pro tebe. On zabíjí jako
5 stroj, ty jsi motýl a dítě. Já vím, jak je ti, jak trpíš
a nic neříkáš. To je víc než zabít sebe. To je víc než
smrt. Soňo! Soňo!

Bože, co to říkám! Ne, — já nic. Jsem u tebe a
půjdu s tebou. Nebudeme o tom nikdy mluvit, přísahám.
10 Koněčně: Petr má pravdu. Proč by ta bestie
měla žít. Jednáš dobře a spravedlivě. Nebude tě to
trápit. Třeba budeš tím i...

SOŇA, která po celý čas seděla s rukama sepjatýma, pokrývá
se.

15 FILIP: Co děláš, Soňo?

SOŇA: Modlila jsem se.

FILIP: Ty? Nikdy jsem tě neviděl se modlit. Zač?

SOŇA: Za svoji duši.

FILIP: Ty věříš v Boha?

20 SOŇA *přikývne.*

FILIP: V Ježíše Krista?

SOŇA *přikývne.*

FILIP: »Boha-Nezabiješ?«

SOŇA: Ano.

25 FILIP: A zabiješ komisaře?

SOŇA: Ano.

FILIP: Co však s tebou bude, Soňo, když tak věříš?

SOŇA: Ztratím svou duši.

FILIP: A přesto to uděláš? Proti své vůli?

30 SOŇA: Člověk musí v životě cosi obětovat, aby život ne-
končil jím.

FILIP: Nesmíš, nesmíš. Ty sama nevěříš a nechceš tomu.
Petr tě nutí.

35 SOŇA: Věřím — nevěřím, — cítím to. Oba jsme lidé sta-
rého světa a starých věr a proto padnem. Ale, Filipe,
— budoucí svět má hypnotické oči a upřel je na mě.
Nechci jen zemřít, — chci něco víc.

FILIP: Chceš se přelomit, Soňo!

SOŇA: Jsem žena a předjímám znamení nové doby: přemáhat se! Prokletím vedou cesty k Bohu, nenávisť k lásce. Modlila jsem se, poslouchala tebe, — a rozhodla jsem se. 5

FILIP: Nesmí to být!

SOŇA *hladíc ho po hlavě*: Musí, Filipe! Slyšel jsi někdy tak velké a krásné slovo v lidských ústech: to musí. Jako by Bůh do něho přicházel.

FILIP: Ne, Soňo! Při naší lásce! Nepřipustím to! *Vyskočí*. 10
Utecme! Mám lístky do Varšavy. Rychle, rychle, než Petr přijde!

SOŇA *vrčí hlavou*.

FILIP: Nedám tě. Hrozně tě miluji. Což ty mě nemáš ráda? Myslíš, jako by mě tu nebylo. Ať vše se propadne, Soňo, — nejkrásnější svět vystavíme si mezi svými očima. 15

SOŇA: Filipe...

FILIP: Pojď!

PETR *vtoupí s lahví vína*: Máte tam tmou, zdržel jsem se. 20
A co ty?

FILIP: Petře... já... Soňo...

SOŇA: Bojí se o mne, Petře!

PETR: Nedělá nic jiného, než že se bojí a straší.

SOŇA: Vid', že se už nebojíš? 25

FILIP *sklesle*: Ne.

PETR: *nalévá*: Napijte se!

SOŇA: Nalej si také, Filipe! *Petr nalévá i jemu*. Můj zlatý, — chtěla bych tě dlouho vidět, chtěla bych... *Mlčí*.

FILIP: Co mi chceš říci? 30

SOŇA: ... co bych ti chtěla říci? Že tě mám ráda. Ano... to.

FILIP: Máš v očích slzy.

PETR: Čas spěchá.

FILIP: Pláčeš. 35

SOŇA: Ne.

FILIP: Na naši lásku! I dnes, — slyšíš. Za tebou půjdu...

všude za tebou! I do propastí pekelných. Ale nelíbej ho příliš. Nelíbej ho víc, než musíš. Soňo! Ne, ne... připíj ti jen, aby ses vrátila. *Chtějí si přituknout.*

Zvonění.

Číše jim v rukou klesnou.

5

PETR: Rychle!

FILIP: Je zde.

SOŇA *vypije naráz svou číši*: Pij, Filipe!

FILIP: Nemohu.

10 SOŇA *běře i jeho číši a vypije ji do dna.*

PETR: Honem, k řasu! *Běře láhev i sklenice.*

FILIP: Soňo! Polib mě! Ještě teď! Než přijde.

SOŇA: Proč ještě teď? Budu potom jinak líbat?

FILIP: Ještě teď, má čistá, neposkvrněná holuběnko.

15

Obejmou se.

Zvonění.

Petr vytrhne Filipa z jejího náruči a odvede do pokoje vpravo. Potom vrátí se k Soňě. Vytáhne z opasku dýku a podá jí ji.

SOŇA *běře dýku*: A vy mě, Petře, nepolíbíte?

20 PETR: Já?

SOŇA: Ano, — vy.

PETR: *po vteřinovém rozmyšlení*: Až potom. Odejde.

SOŇA *zastrčí dýku za nádra a jde otevřít.*

VÝSTUP 3.

25 *Komisař ALEXANDER PHILIPS vstupuje zleva. Vyšvihlý elegant, uklání se, líbá ruku a podává kytici*: Jak jsem šťasten, madame!

SOŇA: Pospíšil jste si, pane.

30 ALEXANDER: Jsem vždy ve spěchu. Člověk, který je zaměstnán jako já, dovede vždy přijít včas.

SOŇA *berouc kytici*: Díky! Voní nějak smutně. Zimní květiny, vidíte!

ALEXANDER: Schválně jsem vám opatřil tyto. Myslím, že se k vám nejlépe hodí. A potom: — mám rád ženy smutné.

SOŇA: Proč?

ALEXANDER: Abych je mohl rozveselit. *Prohlíží si pokoj.* 5

SOŇA: To už jste asi mnoho žen rozveselil.

ALEXANDER: Nemnoho. To se jen říká. Ale máte to tu miloučké.

SOŇA: Velmi prosté.

ALEXANDER: Ale s vyhlídkou na celý svět. Já mám sice 10 skvostně zařízenou kancelář, ale okna vedou do vězeňského dvora. Vidím tudy jen pár kriminálních lebek za mřížemi. To bych měl střízlivé myšlenky, madame. Ale kdykoli přijdu k oknu s vyhlídkou, vždycky se ve mně něco probudí. Bůh ví, čím bych byl, 15 kdybych žil v tomto pokoji.

SOŇA: Přestěhujte se! Máte dost peněz na byt s vyhlídkou.

ALEXANDER: Eh, — zvykl jsem. Teď už to nejde. Darmo by mě to znepokojovalo. A kam vedou tyto dveře, 20 smím-li se ptát?

SOŇA: Do ložnice, prosím.

ALEXANDER *směje se*: Ach! Výborně! Velmi půvabné.

SOŇA: Směla bych vám nabídnout trochu čaje?

ALEXANDER: Prosím, — ale přijdete si sednout ke mně! 25
Usedá na pohovku.

SOŇA: Nabízela jsem vám jenom čaj, pane!

ALEXANDER: A já vám jenom zákusky k čaji, madame!

SOŇA *hrozí mu prstem, připravujíc čaj na samovaru.*

ALEXANDER: Máte pěkné šaty a pěkné ručky. Neviděl 30 jsem vás až včera. A večer jsem si vzpomněl na Shakespeara, *deklamuje*: Kdo kdy miloval, aby nemiloval na první pohled!

SOŇA: Prosím vás, snad to neplatí mně?

ALEXANDER *běže ji za ruku a chce ji posadit vedle*: Na 35 první pohled!

SOŇA *vymykajíc se*: Druhý vás odstraší.

- ALEXANDER: Nikoli! Přivru oči a uvidím vás zas. Běžela jste ulicí, div že jste do mě nevrátila na rohu kavárny. Byla jste udýchaná, vypadala jste jako člověk, který se zpozdil a úsilovně vymýšlí výmluvu. Dokonce cosi
- 5 jste si šeptala. Ano, — těmito rty. Přál jsem si býti jedním tím slovíčkem, které jste vyslovovala.
- SOŇA: Proč?
- ALEXANDER: Abych byl mezi vašimi rty, má drahá!
- SOŇA: Byl byste se možná dostal mezi zuby.
- 10 ALEXANDER: Chtěla byste mě překousnout?
- SOŇA *s úsměvem*: I k tomu by bylo potřebí chuti.
- ALEXANDER: Hleďme, — dravec! Jak dovede ranit! To jsem rád. Budeme se rvát, ano, šelmičko!
- SOŇA: Od kdy bojují vojáci s ženami?
- 15 ALEXANDER: Od stvoření světa.
- SOŇA: A budete střílet?
- ALEXANDER *poklepává na revolver*: Jen v nejnnutnější potřebě. *Se smíchem*: Což — jste-li revolucionářka! Jste sice na to příliš půvabná, ale dnes je už vše možné.
- 20 SOŇA: Když se smějete, jste velmi ošklivý.
- ALEXANDER: Nezlobte se na mě! *Hladí ji po rameně*. Proč se tak chvějete? Nekoušu. Ne, ne, maličká! *Hladí ji po rukou*. Ach! Zde je moje místo, které mám u žen tolik rád, — zde proti lokti, kde se ruka ohýbá, — tak
- 25 jemné, tak měkké, jako hnízdo pro rty. *Líbá ji tam*. Je zde modravá žilka. Cítím její tep rty. Srdce vám tluče, anděli, rychle, rychle, — kampak pospíchá na návštěvu? Neopozdilo se? Nevymýšlí výmluvy pro svoji zpozdilost? *Chce ji obejmout*.
- 30 SOŇA: Ne, — počkejte! Voda vře. Pustte mne!
- ALEXANDER: *přelomí ji v náručí a dlouze políbí na rty*: Tak, — teď můžete jít.
- SOŇA *jde bez hlesu, bledá stane uprostřed pokoje*.
- ALEXANDER: Co je vám? Zlobíte se?
- 35 SOŇA *zachytí se stolu jako ve mdlobě*.
- ALEXANDER: *přiskočí k ní*: Je vám nevolno?
- SOŇA *padá do jeho ramene*.

Sirény fabrik.

- SOŇA: *vzpamatovavši se*: Sirény fabrik. Dělníci jdou z práce. *Vzpruží se.*
- ALEXANDER: Je vám už lépe?
- SOŇA: *zprostí se jeho objetí*: Nebylo mi nic. Hned připravím čaj. 5
- ALEXANDER: Vždyť to nemusí být.
- SOŇA: I musí. *Jde k samovaru.*
- ALEXANDER: *přistoupí k oknu*: V ulici se rozsvítila světla. Lidí nevidět. Jen jakási černá masa se dole pohybuje. 10
Co je to?
- SOŇA: Dělníci z továren a horníci.
- ALEXANDER: To je jich tolik? Ani bych nemyslil. Chtěl bych je vidět zblízka. Jsou zlomeni, shrbení, ponížení. Revolucionáři! Mravenci! *Udeří pěstí na okenní rám.* 15
Zvrtli jsme je pořádně.
- SOŇA: *nalévá mu čaj*: Jsou jich tisíce. Denně je vídám. Přicházejí ze všech ulic, z celého světa. Podobají se draku, kterému usekli hlavu. Povídá se, že byli poraženi. V Americe, Německu a Itálii se dosud bijí. 20
V Rusku zvítězili. Když se na ně dívám tímto oknem, zdá se mi, jako by pod nimi praskala zem. Neslyšíte, pane policejní komisaři?
- ALEXANDER: Slyším mumláni. To asi spolu vyprávějí. Neslyšel jsem je nikdy mezi sebou. 25
- SOŇA: *podávajíc mu šálek a zákusky*: Nevíte, proč se bijí?
- ALEXANDER: Je jich příliš mnoho a musejí se dát pobít, aby jich ubylo. Chleba je málo na této zemi, mátuško!
- SOŇA: Říkají, že se bijí pro spravedlnost! Co o tom soudíte? 30
- ALEXANDER: *pije*: Máte dobrý čaj. Kde jste ho kupovala, prosím?
- SOŇA: Ptala jsem se vás na cosi. Proč jste neodpověděl? Máte snad důvody?
- ALEXANDER: Snad. 35
- SOŇA: Strach?

- ALEXANDER *zlostně*: Ne, — nemluvte hlouposti. Nepřemýšlím o takových věcech. Prostě proto, že nechci, rozumíte! *Směje se*. Nejspíš proto, že jsem se nenarodil s takovým oknem. Okno dělá člověka. Vaše vede do
- 5 nebe, moje do kriminálního dvora.
- SOŇA: Povídali ve městě, že jste na tom dvoře dal především zastřelit padesát revolucionářů.
- ALEXANDER: Padesát vrahů a zlodějů. Zítřka dám zastřelit dalších padesát.
- 10 SOŇA: Proč?
- ALEXANDER: Z rozkazu.
- SOŇA: Nepřemýšlel jste někdy o tom, je-li rozkaz správný?
- ALEXANDER: Rozkaz je vždy správný.
- 15 SOŇA: Rozkaz — —. Ale odkud je správný? Je to hrozné, pane! Nešel jste nikdy v noci dlouhou ulicí? Jsou takové večery, kdy se oči utopí v tom, co vidí. Paláce, lucerny, měsíc, baráky, opilci i strážníci. Svět je rozházený jako opuštěná hračka! Člověk má touhu dostat to vše dohromady, postavit znovu a lépe. Některé věci jsou smutné, ale ještě smutnější jsou jejich
- 20 vztahy. Díváte se, díváte, — oči vám se propadají do všech věcí světa jako do zamčených skříní — a na dně každé věci leží rozkaz. Zabíjíte rád?
- 25 ALEXANDER: Nerozumím vám, co říkáte. Tázete se tak proto, že máte ostříhané vlasy, nebo jste si je dala ostříhat proto, že se tak tázete?
- SOŇA: Ne, — nezlobte se! Víte, — je to tak divné, když se na vás podívám a myslím si, že jste tolik zabíjel. Ukažte
- 30 oči! Jsou modré jako moje. Ukažte ruce! Jsou bílé jako moje. A to je divné a hrozné. Kdybyste měl oči podlité, zsinalé, kdybyste měl ruce černé, zkroucené, krvavé, — neděsilo by to tolik. *Dívá se na své ruce*. Já mám tak slabé ruce!
- 35 ALEXANDER *sevře jí je a políbí*: Na lásku postačí.
- SOŇA: Láska je nejtěžší věc, můj milý!
- ALEXANDER: Láska je jenom věc krásná a vzdušná. Četl

jsem kdesi, že vše ostatní, co žijeme, je sen, který se o nás zdá jakési obludě. Láska je vytržení, vteřina hořící. Jinak je vše svinstvo. Nejlíp je na to nemyslet. Když si myslím, když si myslím — — ale sakra!

Zpívá: Když si myslím, mé děvčátko, na tebe... 5
Strhává si ji na klín. Tak, — teď tě nepustím. Přikryji se tebou, abych nic neviděl. Teploučká, miloučká! *Líbá ji.*

SOŇA: Ne, ne!

ALEXANDER: Musíš! Čert vem všechno! Po nás ať potopa! 10

SOŇA *vytrhne se mu.*

ALEXANDER *prudce:* Pojď sem! *Udeří na opasek s revolverem.* Rozkazuji ti to!

SOŇA *dívá se na revolver:* Rozkaz je vždy správný. Dobrá, — ale máte tvrdý klín. 15

ALEXANDER: Od revolveru? Víš, to je holka, co mi pořád sedí na klíně, — a dosud věrně.

SOŇA: Bolel by mě, kdybych šla k vám.

ALEXANDER: Proč?

SOŇA: Žárlím. 20

ALEXANDER *přitáhne ji znovu.*

SOŇA *pohládí ho po hlavě.*

ALEXANDER *odepne opasek s revolverem a hodí do kouta.*

SOŇA *sedá mu na klín.*

ALEXANDER *mezi polibky:* Miluješ mne? 25

SOŇA *mezi polibky:* Musím.

ALEXANDER: Jsi měkká, teplá, bílá. *Rozepíná jí blůzku.*

SOŇA: Ne, — ne, — ještě ne!

ALEXANDER: Proč »ještě ne«?

SOŇA: Počkej chvíli! *Pověz: jsi šťasten?* 30

ALEXANDER: Jsem šťasten, děvče moje! Chtěl bych tě hníst jako těsto, kousat, roztrhat. C h t ě l b y c h t ě m í t ! Rozumíš? Musí to být!

SOŇA: Buď tedy šťasten, — nesmírně šťasten!

ALEXANDER: Proč to tak říkáš, — jako bychom se roz- 35
cházeli? —

SOŇA: Ne, — nic. Můžeš si mě vzít. Musí to být. A proto

beř co nejmíc, co nejsilněji, jak na celý život. Mám tě ráda, Alexandře. Rozkazuj!
ALEXANDER *vezme ji do náruče a odnese do ložnice.*

VÝSTUP 4.

5 *Scéna prázdná. Po chvíli dveře vpravo se otevrou: Petr. Dveře vlevo: Filip. Oba stojí na prahu napjatě, bez pohnutí. Prvý se sevřenými pěstmi, rozvažuje a čekaje na okamžik, kdy by bylo třeba zasáhnout. Druhý jako ze sna vytržený, jako člověk, jenž si cosi hrozného uvědomuje.*

10 FILIP *pochopiv*: Petře!

PETR *klade ruce na ústa.*

FILIP *nervosně vstupuje do středu pokoje, hmatá po stole, židli, jako by něco hledal*: Kde je Soňa?

PETR *postaví se do dveří vedoucích do ložnice.*

15 FILIP: Lampo, — ty jsi tu svítila! Kde je Soňa? Ježíši! Já to nesmím vědět, ale ono to přijde a já se to do-
vím... Petře! Soňo! Už to jde. Stoupá mi to do hla-
vy, tluče a vstupuje. Těžké jak olovo. Olovo náboje
a krev. Soňo!

20 PETR: Tiše!

FILIP: Soničko, — holubičko. — Ne, nic se nestalo. Ne, ty jsi moje, vždyť já nic nevím, jenom pověz, kde jsi, — kde jsi?

Z hlubiny domu ozve se ryčný mužský smích.

25 FILIP *vzkřikne*: Oh! Teď to vím. Je s ním v ložnici. Kurva!
On mi ji vzal. Zabít! Zabít! *Vrhá se ke dveřím.*

PETR *zastoupí mu cestu.*

FILIP *bez sebe*: Táhni! Jste všichni svině, všechno je
prasáctví. A já musím, musím zabít!

30 PETR *rozpřáhne ruce*: Slabochu!

FILIP *vytáhne nůž a bodne Petra do prsou.*

PETR *klesne na práh, tělem přes celý vchod.*

FILIPovi *vypadne nůž*: Můj bože! Já jsem tě zabil, Petře.
Klesne na kolena. Hlavičko moje! Bije hlavou o zem.
Je těžší než ty, světe, a přece se ani nepohneš, když
do tebe jí udeřím. Tak, — do prachu, — jako červ,
ještě víc, nevidět, — neslyšet. Nekřičte, ruce! Olovo 5
a krev. Petře, — odpusť mi!

PETR *tiše*: Nepůjdeš přes práh?

FILIP: Ne.

PETR: Je dobře.

FILIP: Ublížil jsem ti mnoho? Bolí to, ach bolí. Strašně 10
cítím, Petře, tvoji ránu. Blízko u srdce.

PETR: Nebolí mě nic. Jako by jiný za mě krvácel. Nemluv-
me teď o tom. Čekejme, jak jí to dopadne. Soňo! —

FILIP: Krev teče ti z prsou!

PETR: Silný je ten, kdo statečně zemřel. Člověk, který 15
zabil v sobě tolik slabostí, že i své srdce zasáhl. Ne-
boť srdce je slabost, Filipe.

FILIP: Co jsem to udělal? Nesmíš zemřít. *Připlasí se k ně-
mu.* Žij! Soňu si vezmi! Miluj ji!

PETR: Soňu? Pověz jí, Filipe, že... 20

Z ložnice ozve se strašný mužský výkřik.

PETR *vstychí se, co možná nejvíce, tvář se mu rozsvítí*: Pověz
jí, že jsem ji miloval! *Rozpřáhnuv ruce, padne na práh
mrtev.*

FILIP: Petře! Soňo! 25

SONIN HLAS *z ložnice jako ozvěna*: Filipe! Petře!

FILIP *skoro šíleně*: Čí to byl hlas? To byl můj, zoufalý a
ztracený! Proč se mi vrátil, nikoho nenalez? Proč je
jen ozvěna na zoufalé volání, zoufalá ozvěna na zou-
falý hlas? 30

VÝSTUP 5.

Soňa na prahu. Rozpuštěné vlasy, potrhaný šat, nůž.

SOŇA: Volala jsem vás. Kde jste? *Spatří mrtvolu na prahu.*

Nechápavě, jako dítě, pohlíží na ni a na nůž ve své ruce.
To já jsem ho zabila? Proč?

FILIP *mlčí.*

SOŇA: Mám nůž od krve, ruce od krve a on má ránu
5 v prsou. Filipe, pomoz mi, pověz mi!

— Je tu ticho. Řekni něco, ať se probudím. Není
nikdo živý, — což jsou jen mrtví?

FILIP: Zabil jsem Petra.

SOŇA: Ty?

10 FILIP: Strašně jsem zeslábl, když jsem poznal, že ležíš
v náruči komisařově. Chtěl jsem jít a zabít. Jako zvíře
odkopnuté od žrádla. Nepustil mě, — bodl jsem. Je
mrtev a vzkazuje ti, že tě miloval.

SOŇA *vypuští nůž z rukou*: Petr? Klekne k němu.

15 FILIP: Odjedme rychle, rychle. Soňo, máš mne ještě
ráda?

SOŇA *obráti se a dívá se na něho.*

FILIP: Nedívej se na mé ruce, ale na mě!

Podtvají se na sebe a oba sklopí oči.

20 FILIP: Mám falešné pasy a lístky do Varšavy. Pojďme
 pryč odsud! Daleko, daleko, ať zapomeneme. —

SOŇA: Alexander, co leží probodený na mé posteli, —
mě měl, Filipe.

FILIP: Zapomenu.

25 SOŇA: Ne z lítosti. Milovala jsem ho. Kdybys byl ženou,
pochopil bys, jak horoucí je potřeba dávat, když bé-
řeme tolik, jako je život. Nezabila jsem víc, než jsem
musela. Milovala jsem ho tolik, abych s ním měla dítě.

FILIP: Zapomenu.

30 SOŇA: Na Petra jsem v té chvíli myslela, aby dítě se
jemu podobalo ve víře, lásce a boji. Alexandra komi-
saře v Petra dělníka jsem chtěla proměnit, abych,
když vraždím, k smrti nezavraždila.

FILIP: Odjedme! Odjedme!

35 SOŇA *umývá si ruce*: Krev nepouští a neumím už milovat.
Patříme mrtvým, Filipe. Jsme děti starého světa a

chvěli bychom se při každém pohledu na sebe. Tys zabil, — já jsem zabila. Každé slovo, každý dech by nám to opakoval. Dítě by se narodilo mrtvé. Neodjedeme spolu, — ale každý jinam!

FILIP: Soňo, — proboha ne, — cožpak mě necháš tu samotného? 5

SOŇA: Už než jsem šla zabít, věděla jsem, že spolu neodjedeme. Víš, co jsi říkal mi tu, — před zrcadlem? Tenkrát jsem pochopila, že až zabiji, — budeme pro sebe sami, — sami, — docela sami, i kdybychom žili 10 nejtěsněji vedle sebe. Byla bych odešla s Petrem.

FILIP: Což ty mě už nemiluješ?

SOŇA: Zabije-li člověk člověka, — mrtvý v něm žije dál. Mrtvý by lehal mezi námi v posteli, — mrtvý by jedl s našeho stolu. Lžeš si, říkáš-li, že zapomeneš. Na vše 15 lze zapomenouti, Filipe, ale na to, že jsme duše ztratili, — nezapomeneš. —

FILIP: Zde máš svůj pas a lístek.

SOŇA: A ty?

FILIP *hodí své dokumenty do kamen*: Zůstanu. Nemám kam 20 jít. Všechno je zoufalství a křížovatka.

SOŇA: Policie přijde v několika hodinách.

FILIP: Počkám.

SOŇA: Zítرا tě zastřelí.

FILIP: Zastřelí. 25

SOŇA *otevře dveře*: Za těmito dveřmi je svět. Pod jeho hypnotickýma očima jsme zabili a zhřešili. Na jeho rozkaz se rozejdeme. Slyšíš jeho hlas? Po kolejích mrtvol ujíždí od hvězdy k hvězdě. Nevykupujeme si štěstí, ale tebe, nesmírná jízdo, — která jsi víc než 30 štěstí. Bez tebe zbahnil by svět na nebesích. Vidiš! Miliony hladových žaludků, dělníci z chatrčí, mozolnatá srdce, ponížení, revolucionáři a padlí, — to je dnes síla, kterou svět je hnán. Člověk padne, aby se stal světem, a svět žije, aby rodil člověka. Ať jsem 35 prokleta a třeba i mrtva, musím sloužit dál. I mrtví slouží, i prokletí slouží, když oči světa se na ně upřely.

FILIP: Nevidím nic, Soňo, — a nevěřím v nic. Sbohem!

SOŇA: Sbohem, Filipe, — sbohem, Petře! *Odejde.*

FILIP *stojí nehnutě, — nato jde k oknu, — dívá se za ní;*
5 *potom spustí žaluzii, vrátí se ke stolu, stáhne kohoutek*
u lampy, posadí se a sedí, jako by čekal, upíraje ztrnulé
oči před sebe.

Opona volně padá.

V Praze 1922